

Onsdagen den 19 mars em.
Kl. 19.30

Anslag till trafiksäkerhet

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

12 § Fortsattes behandlingen av utrikesutskottets betänkande 1985/86:16 samt trafikutskottets betänkanden 1985/86:12, 10 och 11 (*forts. från prot. 99*).

Anslag till trafiksäkerhet (forts. TU 10)

Anf. 59 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! I betänkande nr 10 från trafikutskottet har fem motioner behandlats.

Utskottet är överens på alla punkter, utom på punkt 1, där moderaterna har reserverat sig. Denna reservation, med vissa nyansskillnader, är numera årligen återkommande. Jag skall därför begränsa mitt anförande här i kväll.

Den moderata reservationen gäller anslaget till trafiksäkerhetsverket vid punkt C 1. Trafik och administration, som moderaterna vill avgiftsfinansiera. Det är ett förslag som regering och riksdag har avvisat under de senaste åren.

Bakgrunden till att förslaget har avvisats är bl. a. följande: Från anslaget finansieras löner och omkostnader för trafik- och informationsbyrån samt verkets regionala organisation. Dessutom betalas kostnader för bl. a. materialundersökningar och utredningar samt trafikreglerings- och skolkon- sultverksamheten.

Över det nämnda anslaget ges myndighetsservice till alla trafikantgrupper. Det är därför olämpligt att belasta enbart t. ex. bilisterna med dessa avgifter, som moderaterna föreslår.

Med den anslagsfinansiering som för närvarande används undviks den strikta uppdelningen mellan verksamhetens inriktning på bl. a. informations- området. Om moderaternas förslag genomfördes, skulle det innebära ökade pålagor för vissa trafikantgrupper, medan andra fick informationen gratis.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i utskottsbetänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 60 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Verksamheterna inom anslag C 1 och C 2 är, som trafiksäkerhetsverket säger, mycket integrerade med varandra. Verket menar att det

inte finns någon artskillnad i verksamheterna som motiverar olikheter i finansieringen.

Jag återger här vad trafiksäkerhetsverket har uttalat i en lägesrapport, som jag antar att också Sten-Ove Sundström har tillgång till: "Tvärtom kan det anses väl motiverat att fordonsägare och körkortstagare i större utsträckning direkt svarar för de kostnader som trafiksäkerhetsarbetet inriktat på fordon, trafikanter och trafikmiljö förorsakar samhället. Detta gäller inte minst informationsinsatserna, som vanligen inriktas på förare och andra trafikanter. Eftersom verkets arbete med avseende på förarna med utarbetande av kursplaner, inspektion av trafikskolor, förrättning av förarprov, m. m. är avgiftsbelagt (C 2) är det logiskt att även de fortsatta insatserna i form av information till förarna (C 1) bör vara avgiftsfinansierade."

Det är, som Sten-Ove Sundström har sagt, ett återkommande krav från vår, och verkets, sida att anslag C 1 skall avgiftsfinansieras. Jag har här hänvisat till en lägesrapport, som jag antar att också Sten-Ove Sundström har tagit del av.

Just i år har verket vid utarbetandet av anslagsframställningen frångått förslaget, men det beror på de direktiv som verket har fått. Detta hindrar inte att verket, både i lägesrapporten och i andra sammanhang, har markerat att det anses att en avgiftsfinansiering på det sätt som vi föreslår är såväl lämplig som praktisk.

Anf. 61 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt, som Görel Bohlin säger, att trafiksäkerhetsverket tidigare har föreslagit metoden att avgiftsfinansiera. Verket har dock frångått detta i sin senaste anslagsframställning. Dess värre har inte moderaterna glömt bort detta – de fortsätter att köra i gamla spår och håller fortfarande fast vid det gamla förslaget.

Det är viktigt att klara ut att det rör sig om flera trafikantgrupper. Om man i stället för att anvisa medel över budgeten skall söka en annan finansieringsväg och då, som moderaterna föreslår, väljer en avgiftsfinansiering, vem skall då betala det hela? Såvitt jag förstår blir det t. ex. bilägarna som får betala hela det här anslaget i stället för att det som nu går över budgetmedel. Vem är det som skall betala de här avgifterna, Görel Bohlin?

Anf. 62 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Omsorgen om bilägarna förefaller mig litet nyväckt för att komma från s-sidan. Med tanke på alla de ålägganden och krav på bilägarna som regeringen har föreslagit är det litet egendomligt att Sten-Ove Sundström nu gör sig till tolk för den gruppen.

Trafiksäkerhetsverkets inställning är, som jag redan sagt, densamma som tidigare. Det bevisas genom den lägesrapport som både Sten-Ove Sundström och jag har tagit del av. Budgetdirektiven har inte givit möjlighet till förslag om avgiftsfinansiering, men jag tycker att verket fortsättningsvis skall försöka föreslå avgiftsfinansiering. Jag kommer själv att i verkets styrelse arbeta för att man gör det. Avgiftsfinansiering har ju den fördelen att det visar kostnaderna för en verksamhet; det är en sorts prislapp. Det har ofta en disciplinerande effekt både på nyttjaren och på producenter av tjänster.

Jag vill också säga att avgifter tas ut på körkortssidan. Det är logiskt att täcka anslaget C 1 med avgifter på samma sätt som man gör med anslaget C 2. Vad är det för skillnad mellan att ta ut en avgift för förnyelse av körkort och att ta ut avgifter för den verksamhet som täcks av C 1-anslaget, dvs. t. ex. för information till förarna efter det att körkortet tagits?

Anf. 63 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Låt mig först förklara för Görel Bohlin att trafiksäkerhetsverket naturligtvis i sin senaste anslagsframställning liksom tidigare har haft möjlighet att föreslå avgiftsfinansiering. Det finns ingenting som förbjuder verket att göra det. Nu har man alltså avstått från att föreslå den metoden. Det kan bara betraktas som att verket har ansett det vara en svår metod att tillämpa. Dess värre har emellertid inte moderaterna gjort det.

När det gäller skillnaden i sättet att finansiera sade jag redan i mitt korta anförande att pengar från detta anslag går till så många andra bitar inom TSV:s verksamhet än det som Görel Bohlin nämnde. Det handlar om materielundersökningar, om utredningar, om att finansiera trafikreglerings- och skolkonsultverksamhet. Det gäller som sagt inte bara den del som Görel Bohlin nämnde i sitt anförande. Det finns en klar skillnad mellan anslagen, och det är därför svårt att använda den finansieringsmetod som moderaterna föreslår. Moderaternas förslag betyder, om jag förstått Görel Bohlin rätt, att bilägarna utöver de pålagor som tidigare lagts på dem nu skulle drabbas av ytterligare en avgift.

Tredje vice talmannen anmälde att Görel Bohlin anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 64 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! I en motion till årets riksmöte har jag föreslagit att man skall stärka äldre bilförarens situation i trafiken genom att erbjuda dem frivillig vidareutbildning. Förslaget presenterades redan i oktober i Kalmar med avsikt att återkomma i en motion i januari. Jag blev då naturligtvis positivt överraskad, när budgetpropositionen innehöll ett anslag på 450 000 kr. för just området äldre bilförare.

Bakgrunden till mitt förslag är att i takt med att antalet pensionärer ökar kommer också andelen äldre bilförare att bli fler. För tio år sedan hade 16 % av pensionärerna bil, 1983 hade siffran stigit till 27 % och den kan förväntas stiga ytterligare.

En studie vid Chalmers i Göteborg visar att äldre bilförare många gånger kan ha svårt att klara olika trafiksituationer. Detta hänger samman dels med de naturliga fysiska förändringarna, dels med det faktum att den tidigare körkortsutbildningen inte innehöll träning i moment som är anpassade till dagens trafik. I motionen föreslås att de anvisade medlen, 450 000 kr., skall utnyttjas för kompletterande trafikutbildning, lämpligen i samarbete mellan trafiksäkerhetsverket, NTF och studieförbunden. Studiecirkel kunde bli en aktiverande form av utbildning som jag vet att många av de äldre bilförarna skulle uppskatta. De anslagna medlen kunde exempelvis användas för ett baskursmaterial.

När trafikutskottet avstyrkte motionen var det i och för sig positivt till en satsning på information om och till äldre bilförare. Men man säger också att projektet inte bör genomföras på annat sätt än vad trafiksäkerhetsverket har planerat. Detta innebär under innevarande budgetår insamling av fakta om problemet. Under nästa budgetår avser trafiksäkerhetsverket att inrikta verksamheten främst på direktinformation till äldre körkortsinnehavare.

Om det är en eller flera broschyrer som trafiksäkerhetsverket avser sända ut, vill jag här passa på att uppmana verket att tänka i mer aktiva banor. Varför inte söka samarbete med organisationer och studieförbund? Då kan man samordna både ekonomiska resurser och ideellt arbete och få ut en betydligt större effekt.

Herr talman! Jag har i dag inget yrkande i detta ärende, men jag tror att det finns anledning att återkomma – om inte förr, så i samband med behandlingen av nästa års budgetproposition.

En annan folkpartimotion, nr 422, tar mera principiellt upp frågan om de frivilliga organisationernas trafiksäkerhetsarbete. Det är bara att uttala en förhoppning om att utskottets bedömning i denna fråga också avspeglas i praktisk verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 11.)

Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 11 om anslag till Postväsendet.

Postens verksamhet

Anf. 66 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! I detta betänkande, som berör anslaget i budgetpropositionen till postväsendet avstyrks en centerpartimotion, T244, av Bengt Kindbom med yrkande om återinförande av vissa ortnamn i postadresser.

Enligt de regler som i dag finns i poststadgan är det möjligt att få behålla den gamla ortsadressen i samband med indragning av postkontor och överflyttning till annat. Däremot är det inte möjligt att i dag få återta en tidigare ortsadress om indragningen redan har skett. Detta tycker vi från centern är en märklig logik. Det finns i dag ett ökat intresse i vårt land för ortnamnens vård och värde, och det är naturligt.

Ortsadresserna och ortnamnen är av utomordentlig betydelse för vårt samhälle. Ortnamnen är en viktig del av vårt kulturarv. Men de är inte bara "fornminnen". De är också symboler och i själva verket praktiska namn som brukas i det vardagliga livet. De har bildats som beteckningar för människors orientering i sin egen omgivning och tillvaro. Ortnamnen och ortsadresserna är något av en identitet för en innebyggare. Från centerns sida ser vi det därför som angeläget att samhället på alla sätt slår vakt om våra ortnamn.

Men det görs inte i dag. Många ortnamn, ortsadresser och sockennamn håller på att dö ut.

Jag kan hänvisa till ett praktiskt exempel, som jag personligen har anknytning till, nämligen Lönneberga, där jag själv är född. Lönneberga är i dag ett ortnamnsbegrepp som är känt inte bara i Sverige och det övriga Europa utan t. o. m. i hela världen, men i vårt administrativa system är det praktiskt taget helt utplånat. Lönneberga som poststation är indragen. Lönneberga järnvägsstation är nedlagd. Lönneberga abonnentområde inom televerket har överförts till Hultsfredsområdet. För Lönneberga som enskild kommun gäller motsvarande förhållande.

Lönnebergaborna har i dag inte möjlighet att återfå sitt gamla ortnamn i postadressen om de så skulle önska, och motsvarande gäller på många andra orter. Risken är att allt fler namn så småningom kommer att glömmas bort. Därmed blir vårt språk fattigare på namn, och anonymiteten breder ut sig.

Postadresserna är i dag en av de större bärarna av ortnamnen. Det är därför sett mot bakgrund av strävandena att bevara ortnamnen också oerhört viktigt hur postverket hanterar adresseringsfrågorna och poststationsorganisationen. Postverkets agerande lämnar därvid en del övrigt att önska. En indragning av en poststation är i sig en diskutabel åtgärd, och varför skall inte de områden som så önskar, i alla lägen få behålla eller återta en tidigare ortsadress?

Det är nu, som jag tidigare sade, möjligt för en ort att få behålla den gamla ortsadressen när en poststation dras in, och det är bra. Detta har nu blivit möjligt efter starka påtryckningar från lokala opinioner. Det är också en fråga som vi från centern har drivit länge och envist här i kammaren. Men att få återta ett tidigare ortnamn i postadressen om en indragning redan har skett är alltså inte möjligt.

Utskottets majoritet anger ekonomiska och servicemässiga skäl som motiv för sin avstyrkan av motionen. Jag har svårt att se vilken skillnad av servicemässig och ekonomisk karaktär som kan föreligga mellan de fall där det nu är möjligt att få behålla ortnamnen vid byte av postadress och de fall där det är fråga om återinförande av ett tidigare ortnamn i postadressen. Jag vore tacksam om Margit Sandéhn, som är utskottets talesman, närmare ville ange skälen för att inte tillmötesgå motionens krav.

Varför skall vi utarma vårt kulturarv på det här sättet? Varför inte behålla resp. återinföra ortnamn i postadresserna när det rent praktiskt är möjligt? Även om det skulle kosta någon krona, tycker vi inom centern att det är värt att göra en sådan satsning på kulturen. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid trafikutskottets betänkande nr 11 fogade reservationen.

Anf. 67 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 11 behandlas förslagen under rubriken Postväsende i årets budgetproposition.

Under förra riksmötet beslöt riksdagen om införande av nya former för statsmakternas styrning av posten fr. o. m. den 1 juli 1985.

Av särskilt intresse för statsmakternas styrning av posten är servicenivån och tillförlitligheten i brevbefordran, tillgängligheten till kassaservice samt portoutvecklingen för 20 g normalbrev.

Utskottsmajoriteten understryker att det är viktigt att åtagandena mot

kunderna i fråga om brevbefordran kan uppfyllas, oavsett vilken nivå beträffande snabbheten man väljer.

Inom postverket arbetar man med att försöka höja tillförlitligheten ytterligare, men på grund av små tidsmarginaler i transportnätet är det inte rimligt att kräva en tillförlitlighet på 100 %. Utskottet anser dock liksom föredraganden att en sådan tillförlitlighet bör vara målet.

I budgetpropositionen konstateras att postkassenätet i vad avser geografisk tillgänglighet är rikstäckande och att mycket få hushåll i dag saknar tillgång till daglig postkassaservice. Tillgängligheten till kassaservice i tätorterna förbättras på olika sätt, såsom genom kvällsöppet, bättre affärslägen och upprustning av lokaler.

Ett enigt utskott tillstyrker budgetpropositionens förslag om inriktningen av postens verksamhet för budgetåren 1986/87–1988/89 och de övriga förslagen beträffande postväsendet.

Till betänkandet har det fogats en reservation av c- och vpk-ledamöterna.

Reservationen gäller återinförande av vissa ortnamn i postadresser. Reservanterna anser att hänsyn till ekonomiska och servicemässiga konsekvenser inte skall få hindra att tidigare i postadresser använda ortnamn återinförs i ortsadressen.

Under förra riksmötet behandlade kulturutskottet motionsförslag som var likartade med det aktuella, och vid det tillfället avlog kulturutskottet motionsförslagen med motiveringen att en anmälan om komplettering av utdelningsadressen kan göras till kyrkobokföringen resp. den lokala skattemyndigheten, för att på detta sätt bevara den tidigare ortsadressen. Detta blev också riksdagens beslut vid det tillfället.

Enligt utskottsmajoritetens mening i trafikutskottet finns det inte någon anledning för riksdagen att ändra sitt ställningstagande i denna fråga. Jag ber därför att få yrka avslag på reservationen.

Man har inom posten inlett en verksamhet i vissa områden i landet som innebär att man upplyser allmänheten om att i anslutning till utdelningsadress eller som sådan adress kan anges församlingsnamn eller andra sedan gammalt använda namn på områdena. Dessa namn avses bli intagna i postnummerkatalogen under rubriken "Gatuadress etc".

Som en upplysning vill jag nämna att det efter utskottsbehandlingen har blivit känt att posten håller på med en översyn av ortnamnsfrågan, med kulturutskottets uttalande 1985 som grund och med syfte att öka användningen av de gamla ortnamnen i postadresserna och försöka finna lösningar som tillfredsställer olika intressen. Översynen beräknas vara klar under våren.

Herr talman! Sammanfattningsvis ber jag att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservation 1.

Anf. 68 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag noterar med viss tillfredsställelse att det inom postverket kommit till en översyn efter det att vi behandlade de här frågorna i kulturutskottet och kammaren förra året. Det är tydligen så att en envis och effektiv kampanj kan ha betydelse.

Jag får väl då ställa min tillit till postverket. Tydligen är inte majoriteten i denna kammare beredd att gå dessa intressen till mötes.

Det är ju så, Margit Sandéhn, att en anmälan till kyrkobokföringen inte löser den problematik som tagits upp om att få införa tidigare ortnamn i själva postadressen. Och jag fick tyvärr inget svar beträffande vilka servicemässiga och ekonomiska skäl som är annorlunda jämfört med den möjlighet som nu finns att behålla nuvarande ortsadress när poststationen läggs ner men inte får återta ett tidigare ortnamn.

Anf. 69 MARGIT SANDÉHN (s) replik:

Herr talman! Eftersom man inom Posten arbetar med och ganska snart skall avsluta översynen av ortnamnen, får vi väl avvakta och se vad man kan komma fram till och återkomma vid ett annat tillfälle.

Anf. 70 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Ja, Margit Sandéhn, det finns ju inte mycket annat att göra än att vänta och se. Men jag tycker att man borde ha varit litet mera framsynt. Det kunde ha funnits skäl för riksdagen att ge en antydning om riktlinjer för vad översynen skulle resultera i och på vilket sätt den skulle genomföras.

Anf. 71 MARGIT SANDÉHN (s) replik:

Herr talman! Men, Agne Hansson, riksdagen kan väl inte säga hur arbetet skall genomföras, när man håller på med översynen. Vi får avvakta och se vad den kan komma fram till.

Anf. 72 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! "Nu är det dags igen. General Franko, vars civila namn är Bertil Zachrisson, klipper till på nytt. I full postgeneralsmundering går han bärsärkagång på sitt förflutna som socialdemokratisk kulturminister.

I de nya posttarifferna, som fastställdes av regeringen i går och som träder i kraft den 3 februari 1986, finns inte skymten av kulturellt ansvarstagande. Kulturen, tycks han resonera, det är Göransson's sak. För mig handlar det bara om att se till att lönsamheten blir så hög som möjligt.

Så talar en krämare som ser till att hålla politikerföraktet vid liv. Så här blir det:

Normaltaxan för vanliga brev höjs mycket blygsamt. I stället för 2 kronor får vi betala 2:10 upp till 20 gram. Skickar vi ett lite tjockare brev, till exempel innehållande fakturor, blir det ingen höjning alls om vikten understiger 100 gram. Sedan ökar portot upp till 11 procent för den tyngsta viktlassen (1 000 gram).

Men sen kommer det. Ekonomitaxan för försändelser över 100 gram, dit merparten av våra kulturtidskrifter hör, ökar med 25 procent. Det betyder att portot för just dessa försändelser har ökat med minst 54 procent i jämförelse med vad det kostade före förra höjningen, som skedde under stort rabalder den 3 december 1984."

Så långt, herr talman, den normalt mycket städade och fridfulle kulturredaktören i Aftonbladet, Peter Curman, i en artikel den 6 december i fjol, betitlad Aktiebolaget Kulturmord.

Valda delar av denna artikel har återgivits i den motion som Karl Erik Eriksson och jag har väckt kring frågan om trycksaksportot, alltså det porto

som man behöver använda när man skickar kulturtidskrifter och böcker. Frågan om storleken på detta porto är en gammal tvistefråga. Utskottet brukar normalt anföra att detta är Postens sak och att man där bara skall vara affärsmässig. Jag skulle emellertid gärna vilja fråga utskottets talesman varför utskottet inte har redogjort för de portohöjningar som genomfördes den 3 februari och effekterna av dem. Är de uppgifter som Aftonbladet lämnar, att man har höjt portot mycket mer för dessa trycksaker än för brev och liknande, riktiga?

Om Aftonbladet har rätt, då frågar jag utskottets talesman: Är det rimligt att portot för kulturtidskrifter har blivit så oändligt mycket högre än portot för övriga försändelser?

Posten har råd att, som man gjorde för kort tid sedan, sända ut gratisfrimärken till svenska folket för ungefär 55 milj. kr. Varje hushåll har fått ett litet häfte som är värt 16:80 kr. Jag tror inte att det gör vare sig till eller från i de flesta hushåll. Om man använder en del av dessa pengar för att underlätta för kulturtidskrifterna och bokförlagen, så skulle man göra en mycket stor kulturinsats. Det vore dessutom en mera rättfärdig och rättvisande portopolitik.

Till sist, herr talman! I omröstningen avser jag att stödja Agne Hansson i Lönneberga, för jag anser att han har rätt när det gäller postens svek mot de svenska ornamnen.

Anf. 73 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Till det senast anförda vill jag säga att rabatthäftena skickades ut med anledning av Postens 350-årsjubileum. Det har ju hela svenska folket fått del av, och man tyckte inom Posten att det inte var mer än riktigt. Postens verksamhet skall ju bedrivas med utgångspunkt i företags-ekonomiska och affärsmässiga principer, eftersom Posten är ett affärsdrivande företag.

Som Jan-Erik Wikström själv sade är det inte någon ny fråga som tas upp i denna motion; den har varit uppe till behandling många gånger tidigare. Man arbetar med att försöka finna lösningar på de problem som portoavgifterna medförde för bokförlag, bokhandlare och kulturtidskriftsutgivare. Ett enigt utskott har stått bakom förslaget att vi skall avvakta resultatet av detta arbete.

Anf. 74 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är väl bra att Posten firar jubileum. Men varför skall man göra det genom att strö ut häften över hela svenska folket, så att varje hushåll får 16:80, när man för en lägre kostnad skulle kunna göra en betydligt större insats för kulturtidskrifter och de boklådor som vill skicka böcker?

Man kan naturligtvis säga att riksdagen inte skall lägga sig i detta. Men i något forum måste det ju få komma fram en opinion. Jag tycker att de här portohäftena, som man har skickat ut till allmänheten, är rena jippet. Det är synd att postverket fortsätter att allvarligt diskriminera kulturtidskrifterna och böckerna. Man hade kunnat fira jubileum på ett värdigare sätt.

Anf. 75 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Sveriges folk är postverkets största kund, och därför tyckte postverket att det inte var mer än riktigt att hela svenska folket fick vara med om detta jubileum.

Anf. 76 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Vi kan ha olika uppfattning om detta. Jag tycker att det är ett meningslöst jippo att strö ut dessa frimärken över svenska folket. Det lär inte förbättra relationerna mellan postverket och allmänheten. Och jag tycker att vi har anledning att fundera över varför man skall höja portot för kulturtidskrifter så oändligt mycket mer än man höjer när det gäller allmänheten och företagen.

Anf. 77 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Jag vill bara till sist säga att jag tycker att det är mycket tråkigt att vi har olika uppfattningar när det gäller detta att hela svenska folket skall få ha litet nytta av detta jubileum.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utrikesutskottets betänkande 16

Punkt 10 (anslag till Interamerikanska utvecklingsbanken)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 13 för reservation 2 av Bertil Måbrink.

Punkt 14 (anslag till Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut SIPRI)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 13 för reservation 4 av Bertil Måbrink.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 12

Mom. 1 (kostnader och avgifter inom trafiksektorn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Sven Henricsson – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (investeringsplanering inom transportsektorn)

Först biträdades reservation 2 av Agne Hansson och Rune Thorén med 39 röster mot 13 för reservation 3 av Sven Henricsson. 236 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 241 röster mot 46 för reservation 2 av Agne Hansson och Rune Thorén.

Trafikutskottets betänkande 10

Punkt 1

Mom 1-3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (anslag till Trafiksäkerhetsverket: Trafik och administration)

Utskottets hemställan bifölls med 223 röster mot 64 för reservationen av Rolf Clarkson m. fl.

Punkterna 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 11

Mom. 1 c (återinförande av vissa ortnamn i postadresser)

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 65 för reservationen av Gösta Andersson m. fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1985/86:12 Åtgärder för ett förbättrat låsskydd

1985/86:13 Kreditupplysningslagens regler om beställaruppgifter

Lagutskottets betänkande

1985/86:22 Anslag till marknadsdomstolen (prop. 1985/86:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

1985/86:11 Anslag till utbildningsdepartementet m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

14 § Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1985/86:11 om bevakningsverksamhet,

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1985/86:9 om anslag på tillägsbudget II för budgetåret 1985/86 (prop. 1985/86:101 delvis),

konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:20 om anslag till datainspektionen (prop. 1985/86:100 delvis) och

Anf. 78 TREDJE VICE TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkande 11, arbetsmarknadsutskottets betänkande 9, konstitutionsutskottets betänkande 20 och lagutskottets betänkande 18 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså näringsutskottets betänkande 11 om bevakningsverksamhet.

Bevakningsverksamhet

Anf. 79 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 11 behandlas ett tämligen enkelt ärende. I reservationen till betänkandet begär moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets representanter en förenkling av bevakningsföretagslagen i enlighet med motion nr 1417 av Sten Andersson i Malmö.

I motionen föreslås en självklar förenkling, som jag tycker borde genomföras, nämligen att företag som har ett dotterbolag på sitt industriområde skulle få sköta övervakningsverksamheten inom företagsområdet utan att behöva auktorisation. För närvarande gäller att man får bedriva övervakningsverksamheten inom det egna företaget i egen regi. Har man däremot ett dotterbolag på området måste man anlita en utomstående entreprenör.

Jag kan anföra exempel från min egen arbetsplats på Saab-Scania i Nyköping. Vi har ett litet försäkringsbolag, som heter Saabia, med ett par tre anställda, beläget inom området. Vi får då icke sköta bevakningen av företagsområdet i egen regi. Det innebär att Saabia måste förläggas till lokaler ute på stan för att vi skall kunna bereda äldre trotjänare eller personer med arbetshandikapp som finns inom företaget arbete med bevakning av fabriksområdet.

Herr talman! Förslaget i motion 1417, som reservanterna har tillstyrkt, borde ha varit en självklar förenkling av bevakningsföretagslagen. Jag yrkar därmed bifall till reservationen.

Anf. 80 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! I betänkande 11 från näringsutskottet behandlas bevakningsverksamheten och motion 1417, som Per Westerberg har redogjort för och i vilken föreslås en *uppluckring* av bevakningsföretagslagen. Majoritetens motiv för att avstyrka motionen är bl. a. farhågor för att kontrollen av efterlevnaden av lagen skulle bli mycket svår om vi luckrade upp de bestämmelser som finns.

Vi har haft motionen ute på remiss. En del remissorgan har varit positiva till motionen, men branchorganet – Bevakningsrådet – har uttalat farhågor

för att det skulle bli besvärligt med kontrollen, om man skulle luckra upp lagen. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 81 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag har mycket svårt att se argumentationens bärighet när det hävdas att man, om man bildar ett litet helägt dotterbolag med ett par tre anställda inom samma koncern, inte längre är betrodd att kunna sköta bevakningen inom det egna fabriksområdet. Den uppluckringen av lagen, där det bara är fråga om en annan juridisk person inom samma helägda företagsgrupp, vore en förenkling i den utveckling som är allmän inom svenskt företagande, nämligen att sätta fler och fler divisioner och sektorer på bolag för att öka motivationen hos personalen och samtidigt kunna fortsätta att bereda äldre och många gånger arbetshandikappade personer sysselsättning i olika former av bevakningsverksamhet.

Anf. 82 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Låt mig citera direkt ur Bevakningsrådets svar på remissen. Där sägs att "om man som det anges bygger upp en bevaknings- och säkerhetsorganisation, vilken även skall utföra bevakning av annan juridisk person där endast ägarförhållandet skall avgöra om auktorisation erfordras eller ej, är det sannolikt att man därmed skapar besvärliga kontroll- och övervakningsproblem. Det kan inte uteslutas att man genom att göra speciallösningar beträffande ägarförhållandet kringgår auktorisationsfrågan, vilket vore olyckligt och omotiverat utifrån lagens ursprungssyfte."

Därmed vidhåller jag mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Anf. 83 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det är samma juridiska grundperson, samma moderbolag och samma ägare. Det helägda dotterbolaget som finns inom samma område borde få skötas med samma bevakningsorganisation, oavsett om man som exempelvis beträffande Saab-Scania personbilsdivision har brutit ut Saabias lilla försäkringsrörelse med två tre man. De kunde få sitta kvar i samma kontor och arbeta vidare utan att man måste använda en annan entreprenör för bevakningen av fabriksområdet. Jag har mycket svårt att förstå att det skulle vara en risk eller en uppluckring av lagen. Snarast är det en entydig förenkling, som anpassar lagen till nuvarande förhållanden.

Anf. 84 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Så länge det gäller ett helägt dotterbolag kan jag ha viss förstäelse. Men det kan uppstå tolkningssvårigheter, om bolaget till viss del är ägt av ett annat bolag. Det kan t. ex. uppkomma diskussioner om dotterbolaget ligger utanför det egna fabriksområdet.

Anf. 85 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Här är det fråga om rena koncernförhållanden och helägda dotterbolag. Det är det som motionen, sakfrågan och förenklingen berör. Om det skulle gälla ett område som låg utanför fabriksområdet, skulle det ändå endast vara en juridisk person som på nytt kunde ha sin egen

bevakningspersonal. Jag har fortfarande svårt att se några bärande argument mot en förenkling.

Prot. 1985/86:100
19 mars 1986

*Lokaliseringsbidrag
m. m.*

Anf. 86 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag tar till orda i den här debatten, eftersom jag är motionär. Jag vill gärna för kammaren anmäla att jag intar en helt annan ståndpunkt än både Wivi-Anne Radesjö och Per Westerberg. Diskussionen är inte så enkel att den får ses som bara en fråga mellan moderbolag och dotterbolag. Det handlar också i mycket stor utsträckning om tredje man. Jag delar således inte alls de synpunkter som här framförs av de bägge debattörerna. Jag är inte nöjd med det betänkande som utskottet har presterat. Låt mig anmäla att jag avser att återkomma i en eller annan form i den fråga som jag har motionerat om.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om lagutskottets betänkande 18.)

Anf. 87 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 9 om anslag på tilläggsbudget II för budgetåret 1985/86.

Lokaliseringsbidrag m. m.

Anf. 88 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 tillstyrker en utskottsmajoritet regeringens hemställan om att ytterligare 100 miljoner tillförs anslaget för lokaliseringsbidrag, varav 20 miljoner skall användas för stödformen offertstöd. Moderata samlingspartiet har vid tidigare tillfällen då man behandlat de regionalpolitiska stödformerna avvisat offertstöd som en regionalpolitisk stödform. Följaktligen gör vi det även denna gång.

Med hänvisning till detta ber jag att få yrka bifall till den moderata reservationen, där vi biträder förslaget 80 milj. kr.

Folkpartiet har hamnat ungefär på samma ståndpunkt men menar att de 20 miljoner som regeringen föreslår till offertstöd skall förstärka det s. k. samlade länsanslaget.

De regionalpolitiska stödformerna och regionalpolitiken i sin helhet kommer att debatteras här i kammaren den 22 maj. Mot bakgrund av regeringens småsnåla inställning till det samlade länsanslaget utgår jag ifrån att just det anslaget kommer att bli föremål för ingående diskussion i utskottet och debatt i kammaren. Det finns säkert anledning att då i annan form vidga det anslaget, eftersom det är ett anslag som av utskottet och kammaren uppfattas som effektivt, men jag tycker att det är för tidigt att vid den här tidpunkten tillskjuta extra medel.

Herr talman! Med det vill jag alltså tillstyrka reservation 1 av moderata samlingspartiets ledamöter i arbetsmarknadsutskottet.

Anf. 89 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! I regeringens proposition föreslås, som vi hörde här, att 100 miljoner skall anslås till regionalpolitisk verksamhet, varav 20 miljoner skall användas till offertstöd.

Folkpartiet delar inte utskottsmajoritetens uppfattning att offertstödet skall tillföras dessa 20 miljoner. Vi ställer oss tveksamma till stödformen därför att den kan skapa risker för informella diskussioner och förhandlingar mellan enskilda företag och statsmakterna. Vi eftersträvar mer av generella insatser i stället för åtgärder där förhandlingar kan vara avgörande för resultatet.

Folkpartiet har i tidigare regionalpolitiska debatter hävdat att en smidig och rationell regionalpolitik kräver decentralisering av insatserna. Vi har alltså den uppfattningen, och därför anser vi att de 20 miljoner som är avsedda till offertstöd bör tillföras länsanslagen, där de fyller en mycket bättre uppgift. Det har kommit till vår kännedom att flera län har förbrukat sina länsanslag och att de kommer med ansökningar om många miljoner. Till de län som förbrukat sina anslag hör inte bara Norrlandslänen utan även flera län i Mellansverige.

Många är överens med folkpartiet om att få regionalanslag ger så god effekt per satsad krona som länsanslagen. Att i dessa för många av glesbygdslänen mycket bekymmersamma tider lägga ytterligare medel till offertstöd, när varje krona så väl behövs till länsanslag, är att lägga sten på bördan för dem som vill administrera en smidig och rationell regionalpolitik.

Regionalpolitiken kommer att få vidkännas stora påfrestningar framdeles. Om detta vittnar bl. a. det hundratal motioner som avlämnats under allmänna motionstiden. Men den debatten får vi ta längre fram i vår, och då kommer det väl att framföras en hel del synpunkter från många håll i landet.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 2 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 9.

Anf. 90 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! I tilläggsbudget II föreslår industriministern, såsom vi redan har hört från talarstolen, att ytterligare 100 milj. kr. tillförs anslaget Lokaliseringsbidrag. Det är naturligtvis både glädjande och behövligt att de pengarna nu kommer.

I propositionen konstaterar industriministern att efterfrågan på lokaliseringar hittills under året har varit stor. Eftersom det är angeläget att utnyttja det goda konjunkturläget för att skapa varaktigt sysselsättning i de delar av landet som har de största sysselsättningsproblemen, har regeringen därför beslutat föreslå riksdagen att förstärka lokaliseringarbidraget med ytterligare 100 milj. kr.

Genom stöd i samband med investeringar beräknas sysselsättningsökning- en budgetåret 1984/85 till 3 200 nya arbetstillfällen. Tillsammans med sysselsättningsstödet beräknas den sammanlagda sysselsättningseffekten av det regionalpolitiska stödet till drygt 4 000 nya arbetstillfällen under budgetåret 1984/85. Under innevarande budgetår har, enligt uppgifter som jag har inhämtat, fram t. o. m. januari i år ca 2 300 nya jobb tillskapats med dessa stödformer. Den här utvecklingen visar det regionalpolitiska stödets

betydelse, och därför är de föreslagna 100 miljonerna ytterst välkomna i det konjunkturenläge som vi nu befinner oss i.

I propositionen anges att högst 20 milj. kr. av de 100 miljonerna får användas till offertstöd. Därmed är inte sagt att de 20 miljonerna skall användas för denna stödform. Man har satt gränsen där. Det är inte säkert att de pengarna kommer att användas, men de är disponibla för ändamålet.

Offertstödet är en utmärkt stödform som kan sättas in i speciella fall där insatser behöver göras utanför ramen och reglerna för övriga stödformer. Offertstödet är därför flexibelt och kan anpassas till ett speciellt uttalat behov för att man skall få största möjliga effekt av andra insatser.

Den här stödformen har använts till speciellt den privata tjänste- och servicesektorn, t. ex. uppdragsverksamhet. Den har också haft stor betydelse för marknadsföring, produktutveckling, inkörningskostnader och kvalificerad utbildning av personal som behövs vid en expansion i ett företag.

Utskottsmajoriteten tillstyrker regeringens förslag. I en reservation från moderaterna föreslås att anslaget på 100 milj. kr. minskas med 20 milj. kr., motsvarande det belopp som offertstödet omfattar.

I en folkpartireservation avstyrks att dessa 20 milj. kr. får användas som offertstöd; detta belopp bör i stället anvisas för regionala utvecklingsinsatser. Som skäl anför man bl. a. att metoden med offertstöd kan skapa risker för informella diskussioner och förhandlingar mellan enskilda företag och statsmakterna.

Jag kan för min del inte inse att den här stödformen skulle vara förenad med några risker. Stödet baseras ju på frivilliga överenskommelser och behandlas inte på annat sätt än andra stödinsatser.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och därmed avslag på reservationerna.

Anf. 91 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag har en annan uppfattning än Sven Lundberg när det gäller offertstödet. För det första tycker jag inte att det är en så bra stödmetod som han säger. För det andra är det på det sättet, Sven Lundberg – vi kommer ju från samma län – att bl. a. vårt eget län, Västernorrland, behöver 13–14 miljoner till länsanslag. Länsstyrelsen borde väl ändå kunna bedöma vilket som är mest flexibelt och mest användbart. Vi tycker från folkpartiets sida att det är viktigt att man har flexibla stöd, som snabbt kan användas till det man behöver dem till.

Sven Lundberg säger att offertstödet är alldeles utmärkt, men jag delar vad som är inte bara min egen länsstyrelses uppfattning utan också andra länsstyrelser, nämligen att länsanslagen är mycket bättre och mycket rationellare. Dessutom behöver de ju pengarna.

Då borde man se till att de finns också och inte lägga dem på offertstöd, eftersom man i fråga om offertstöd inte ens har förbrukat de medel som man har. Till saken hör också att det, som jag sade, finns fler län än Västernorrlands län, bl. a. här i Mellansverige, som också behöver stöd, t. ex. Älvsborgs län, men även övriga Norrlandslän.

Anf. 92 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att Sigge Godin inte har samma uppfattning som jag beträffande offertstödet. Offertstödet finns ju redan, och många av oss har fått uppleva att offertstödet har kunnat sättas in i ett läge då de andra stödformerna inte har varit lämpliga. Jag tycker för min del att det är nog så gott att vi fortsätter med offertstödet. De 100 milj. kr. som tillkommer kommer ju ändå länet till godo.

Som det har sagts tidigare i debatten får vi tillfälle att senare under våren diskutera den framtida regionalpolitiken, våra stödformer och pengarna för regionalpolitiken. Då får vi anledning att ta en större debatt.

Anf. 93 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det är intressant att höra att Sven Lundberg vill ha ett stöd som inte kommer till användning. Det finns ju redan tillräckligt med pengar till offertstöd. Det vore bra mycket vettigare om länsanslagen fylldes på, eftersom det är ett skriande behov av dessa pengar.

Jag tycker att det skall noteras att vi inte litar på de bedömningar som görs av länsstyrelserna, de som sitter så nära de människor som behöver dessa stöd. Skall vi här flytta över pengar till ett konto där de inte kommer till användning? Det är bara att beklaga att majoriteten inte tycker som vi. Men folkpartiet vidhåller att man skall ha ett användbart och rationellt stöd till det som är viktigt.

Anf. 94 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! De regionalpolitiskt ansvariga organen runt om i vårt land saknar medel till de regionalpolitiska objekt som de önskar genomföra. Det är alltså fråga om länsanslagen. Centerpartiet har därför arbetat för att de regionalpolitiska länsanslagen skall utökas till 600 milj. kr. under innevarande budgetår. Tyvärr ställer sig en majoritet av riksdagens partier kallsinniga och oförstående till utökade insatser för att människor skall få jobb i sin hembygd. Länsanslagen ger nämligen möjligheter till mera spridda satsningar.

Riksdagsmajoriteten har redan två gånger avvisat våra krav, och i dag kan vi inte göra något annat än att djupt beklaga att det just nu inte är möjligt att i Sveriges riksdag få majoritet för en bättre regional utveckling. Det är därför som centerpartiet bara har fogat ett särskilt yttrande till detta betänkande.

Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Vi kunde i och för sig ha börjat en lång diskussion om det förskräckliga i att höja länsanslagen, men från vår sida har vi tyckt att det var lämpligare att i motioner framföra synpunkter på länsanslagets storlek för kommande budgetår.

Om man läser igenom de olika partiernas motioner i detta ämne, indikeras det ganska klart att regeringens förslag i budgetpropositionen har vissa svårigheter, för att uttrycka det något försiktigt, att vinna kammarens gehör.

Jag vill säga till Ingvar Karlsson i Bengtsfors och till Sigge Godin att det finns alla förutsättningar för att den frysta anslagsnivån som regeringen presenterade i budgetpropositionen kan få ett rejält lyft uppåt, om vi från

oppositionens sida agerar på det sätt som vi gjorde i föregående års debatt, då vi höjde anslaget med ungefär 100 milj. kr. Jag tycker inte att det vid detta tillfälle är direkt lämpligt och fruktbart att diskutera denna punkt. Men det bör, och det kan vara en viss signal till regeringspartierna – just det, regeringspartierna – att litet grand fundera över hur man skall hantera detta anslag vid utskottsbehandlingen och givetvis vid kammarens behandling i maj.

Anf. 96 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Det är riktigt att denna fråga så småningom återkommer i kammaren, men jag vill nu konstatera att centerpartiet är det parti som under många år har drivit kravet på ökade länsanslag. Vi anser att det är en betydelsefull insats som, med länsanslagen, görs ute i länen. Jag välkomnar verkligen att också moderaterna nu har kommit till den insikten att vi skall höja länsanslagen.

Regeringens proposition innehåller förslag om helt oförändrade anslag för nästa budgetår. Det är möjligt att oppositionen kan påverka regeringen att öka länsanslagen. Det är bra om alla krafter i riksdagen kan samlas bakom detta krav.

Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Det väsentliga är resultatet. Efter det senaste inlägget av Ingvar Karlsson i Bengtsfors utgår jag från att det finns goda förutsättningar att uppnå ett praktiskt resultat. Det är de faktiska pengarna som räknas ute i länsstyrelserna.

Anf. 98 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Jag har med intresse tagit del av debatten mellan oppositionspartierna. Jag skall med lika stort intresse ta del av deras förslag till finansiering av de regionalpolitiska anslagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om lagutskottets betänkande 18.)

Anf. 99 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera konstitutionsutskottets betänkande 20 om anslag till datainspektionen.

Anslag till datainspektionen

Anf. 100 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Återigen skall vi diskutera datafrågor, i detta fall i mer begränsad omfattning, nämligen anslaget till datainspektionen.

Det kan finnas anledning att något blicka tillbaka på den utveckling som har varit när det gäller datalagen och datainspektionen. 1960-talets debatt gällde ADB-teknikens inverkan på samhället, framför allt datateknikens inverkan på offentlighetsprincipen. Med 1970-talets ingång fick vi debatten

om uppgiftssamlandet. Det var folk- och bostadsräkningen som drog i gång diskussionen om vad uppgifterna skulle användas till och hur man skulle skydda den enskildes personliga integritet. Det var vid denna tidpunkt, närmare bestämt 1973, som datalagen stiftades. Redan då konstaterades att begreppet personlig integritet inte är entydigt.

I datalagen angavs tämligen generella ramar, medan det överläts åt praxis att, från fall till fall, bestämma den närmare omfattningen av regleringen. Datalagskommittén, som tillsattes 1976 och som hade till uppgift att göra en översyn av datalagen, kom inte fram till några större förändringar i denna grundläggande princip.

Datalagen har ändrats vid flera tillfällen. Ändringarna 1982 innebar en förenklad handläggning av ett antal grundade register. Den s. k. anmälningsskyldigheten ersatte tidigare prövning.

Allt detta har inneburit successiva förändringar av datalagstiftningen, men något som har bestått hela tiden är datainspektionens prövning. Datainspektionens uppgift har varit att ge tillstånd enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen samt utöva tillsyn och genomföra inspektioner. Datainspektionen har också i hög grad fungerat som allmänhetens dataombudsman. Det har varit angeläget att det har funnits en myndighet att vända sig till när den enskilde känt sig trängd av uppgiftssamlade och registrering. Datainspektionen har alltså fyllt den funktionen.

Redan från början blev antalet tillståndsärenden stort. Det är inte första gången vi har att diskutera frågan om antalet tjänster vid inspektionen. Så skedde 1976. Så skedde 1981, och så sker i dag. Antalet ärenden har som sagt varit stort trots att vi vidtagit åtgärder för att förenkla handläggningen, för att koncentrera arbetsuppgifterna på de mer integritetskänsliga registren och på samkörning av dataregister. När nu datainspektionen till kommande budgetår föreslår en utökning av antalet tjänster – förslaget har antagits av datainspektionens styrelse, vari ledamöter i utskottet ingår – tycker vi från centerns sida att det är ett rimligt krav som bör tillmötesgå. Datainspektionen måste nämligen ges de resurser som erfordras för att den med kraft skall kunna hävda datalagen till skydd för den enskilda människan. Det är inte bra om datainspektionen inte hinner klara av balansen av antalet ärenden eller göra de inspektioner som myndigheten är ålagd att göra. Det är inte heller bra om allmänhetens förtroende för datainspektionen rubbas. Datainspektionen är nämligen den enda instans som man i dag har att vända sig till med den oro man kan känna inför en ökad datorisering.

Utskottsmajoriteten har gått emot förslaget trots att det inte inverkar på budgeten som sådan – myndigheten är ju avgiftsfinansierad. Utskottsmajoriteten hänvisar till en översyn utförd av riksrevisionsverket, där man framfört vissa förslag som utskottsmajoriteten anser först bör prövas. Man hänvisar också till de avgångar som förekommer vid inspektionen just nu och menar att de skulle vara skäl till att inte medge en utökning av antalet tjänster. Från reservanternas sida menar vi att det är angeläget att inspektionen redan kommande budgetår tillförs dessa tjänster. Det är ur allmän synpunkt viktigt att inspektionen har de resurser som fordras för att hävda datalagen. Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen, som är fogad till utskottets betänkande.

Anf. 101 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Vi moderater tycker att det är viktigt att slå vakt om datainspektionens möjligheter att fullgöra sina åligganden. Men det är inte så att dessa möjligheter är direkt avhängiga av hur många tjänster inspektionen har. Det finns därför också anledning att göra klart att debatten här i kväll inte handlar om skyddet av integriteten och den enskildes ställning i enlighet med datalagen. Det avgörande i den frågan är vilken respekt som datainspektionens beslut har bl. a. hos regeringen. Där är det farliga och det tråkiga i den utveckling som vi har haft i Sverige de senaste åren att datainspektionen många gånger har fått sina beslut ändrade av regeringen i vitala och viktiga integritetsfrågor.

Från vår sida är det självklart att man skall stärka datainspektionens möjligheter att värna den enskildes integritet genom att datainspektionen skall stå stark och ha auktoritet. Det har bl. a. lett till att vi moderater har föreslagit att regeringsrätten och inte regeringen skall pröva besvär över datainspektionens beslut. Vi menar att man då får en mer strikt tolkning och bedömning i enlighet med datalagen.

Vad debatten här i kväll handlar om är ju hur riksdagen skall bedöma förslag om nya tjänster vid datainspektionen. Om datainspektionen behöver nya tjänster för att kunna fullgöra sina uppgifter, måste enligt vår mening riksdagen också medge dessa. Men vi moderater menar också att vi här liksom vid granskning av alla andra myndigheter måste inta en viss försiktighet.

Situationen i dag är något svåröverskådlig. Det är inte bara en ny generaldirektör som har tillträtt vid datainspektionen, utan det är också så att en större del av dess ledning av olika skäl har avgått. Det kommer givetvis att ta tid innan en ny organisation kan fungera normalt. Till detta kommer att riksrevisionsverket genomför en översyn av datainspektionens verksamhet. Mot denna bakgrund menar vi att man kan vänta tills en ny organisation har börjat fungera. Då kan man lättare konkretisera det exakta behovet av nya tjänster. Det kan knappast vara riksdagens uppgift att i varje läge gå olika myndigheter till mötes.

Jag betvivlar inte behovet av nya tjänster vid datainspektionen. Vi moderater är positiva till att pröva detta under kommande år. Men vi menar att det för dagen är av värde att avvakta det kommande året för att se de verkliga behoven.

Herr talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 102 BENGT KINDBOM (c) replik:

Herr talman! Min enkla fråga är om inte den översyn som riksrevisionsverket gjorde var känd, när styrelsen för datainspektionen lade fast sin framställning och yrkade på dessa handläggartjänster.

Det är klart att det finns ett samband mellan organisationens storlek och möjligheten att upprätthålla respekten för datalagen och hinna med de uppgifter som inspektionen är ålagd att fullgöra. Annars kan man ju decimera den till ett intet, och det är i varje fall inte till fördel för integritetsskyddet.

Anf. 103 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag vill gärna ge Bengt Kindbom rätt i denna senare slutsats. Om man skulle decimera datainspektionen till ett intet, skulle det knappast vara till någon fördel för den enskildes integritet. Men det är inte heller detta vi talar om utan frågan huruvida det är nödvändigt för skyddet av den enskildes integritet att utöka datainspektionen med ytterligare två tjänster.

Jag framhöll tidigare att det är viktigare att slå vakt om den respekt för datainspektionen som man har i samhällsdebatten och hos regeringen.

Datainspektionens anslagsframställan antogs under sommaren. Därefter gjordes riksrevisionsverkets översyn. Till detta har också kommit, vilket inte saknar betydelse, att den större delen av datainspektionens ledning nu försvinner. Det beror förmodligen på den motvind som har rått för datainspektionen. Det viktiga i fortsättningen blir att slå vakt om datainspektionen. Det behöver man inte göra bara genom att utöka antalet tjänster.

Anf. 104 BENGT KINDBOM (c) replik:

Herr talman! Diskussionen om vilken instans som skall vara överprövande när det gäller beslut som har fattats av datainspektionen är att litet föra hela debatten på ett sidospår. Respekten för inspektionens beslut har vi ju möjligheter att följa upp i konstitutionsutskottets granskningsarbete, vilket vi också gör. Jag har ju anmält ärendet dit.

Skälet till att vi har regeringen som prövande instans är att det i grunden handlar om politiska överväganden. Det konstaterade också datalagstiftningskommittén i sitt betänkande 1978:54. Jag ser ingenting som har ändrats på den punkten. Jag bedömer varken det förhållandet att vissa personer har slutat vid datainspektionen eller att det har skett vissa personförändringar som avgörande för denna sak. Frågan är vilken organisation vi vill ha för att pröva integritetsfrågorna i datainspektionen.

Vi har bedömt det underlag som har kommit från datainspektionens styrelse, där Gunnar Hökmark finns med, som varande det riktiga och att den organisation som inspektionen har gjort en framställning om behövs.

Anf. 105 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Det som vi har anledning att just nu debattera är inte hur skyddet för den enskildes integritet skall vara utformat, utan om man skall eller inte skall inrätta två nya tjänster för kommande budgetår. Det är ingen särskilt stor fråga, och jag menar att man inte skall försöka att ideologiskt vinna några poäng i detta sammanhang. Det gäller en bedömningsfråga, där vi moderater har uttalat att det är lämpligt och rimligt att vänta tills den nya organisationen har börjat fungera och tills översynen är gjord. Den uppfattningen har inte Bengt Kindbom, och vi tycker alltså olika på den punkten, men det kan knappast beskrivas som någon större åsiktsskillnad. Det har dessutom knappast någon större betydelse för hur skyddet för den enskildes integritet skall se ut under de kommande åren.

Anf. 106 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! För att knyta an till det som Gunnar Hökmark framhöll vill jag säga att det kanske kan synas märkligt att konstitutionsutskottets

ledamöter ställer till så mycket väsen kring detta mycket begränsade betänkande. Men jag tycker faktiskt att det inte handlar om bagateller utan om en ganska viktig fråga, med anknytning till många människors oro och nervositet inför den alltmer närgångna och delvis laglösa dataregistreringen av våra liv långt in i de känsligaste privata skrymslena. Därav den stora vikten av att vi har en väl fungerande datainspektion med ordentliga resurser.

Nu senast har debatten fokuserats på det omstridda s. k. Metropolitprojektet. 15 000 människor har sig ovetande fått sina liv detaljgranskade. Undra på att många blivit rasande och förtvivlade! Kring det här fallet har vi haft en mycket het debatt.

Jag hoppas, herr talman, att diskussionen inte kommer att sluta i bestämmelser som innebär svåra restriktioner för den fria forskningen i vårt land. Det omistliga värdet av en fri och öppen samhällsforskning måste vi försvara. Men det förutsätter å andra sidan att människor behandlas med respekt och att deras integritet inte kränks. Ingen skall behöva känna sig som en försökskanin.

Anna Christensen diskuterade häromdagen i Dagens Nyheter huruvida den utopiska tanken om folkhemmet, om likhet och rättvisa, är på väg att förvandlas till ett vetenskapligt-administrativt projekt om den välordnade och riskfria välfärdsstaten. Detta förstörelsens första ödesdigra ögonblick har redan inträffat, och folk förstår det, skriver Anna Christensen och framhåller: "Det är denna insikt som kommer till uttryck i protesterna mot dataregistren och den administrativa forskningen."

Ytterligare några rader av Anna Christensen som jag skulle vilja läsa in i riksdagsprotokollet:

"Ingen kan veta vem som i dag betraktas som ett riskfall och än mindre vilka som kommer att betraktas som riskfall i morgon. Informationen finns där samlad och då kommer den också att tas i bruk. Trycket är för starkt för att kunna motstås. Administrationen kommer alltid att vara lika övertygad om sina goda avsikter och det nödvändiga och berättigade i att använda alla till buds stående medel för att säkra den goda ordningen. Men medborgarna upplever denna samlade information som ett latent hot och värjer sig instinktivt mot den nya ordningsmakten."

Herr talman! Jag inbillar mig ingalunda att vi löser dessa svåra problem genom att ge datainspektionen de ytterligare två tjänster som den begärt. Så enkelt är det tyvärr inte. Men genom att villfara datainspektionens begäran markerar vi ändå att vi vill ha en stark och effektiv inspekterande myndighet. Men det räcker inte. Vi vill också ha en datainspektion med integritet och självständighet gentemot regeringsmakten, olika statliga myndigheter och instanser samt – självfallet – företagen.

Majoriteten i utskottet avvisar förslaget om en förstärkning av datainspektionen. Man får väl ändå säga, Gunnar Hökmark och Kurt Ove Johansson, att det är en ganska intressant form av personlighetsklyvning, när socialdemokratiska och moderata ledamöter i datainspektionens ledning kräver fler tjänster, medan samma personer som medlemmar i konstitutionsutskottet avvisar denna begäran.

Jag antar att det på den socialdemokratiska sidan kan handla om en alltför nitisk vakthållning kring budgetpropositionen. Men här skulle det ju faktiskt

inte kosta några pengar att rucka litet grand på denna proposition, eftersom datainspektionen skall vara självfinansierande.

Intressantare är emellertid moderaternas och alldeles särskilt Gunnar Hökmarks hållning. Moderaterna försöker låtsas som om de vore de allra främsta förkämparna för individens integritet mot registreringsraseriet. Nu är det faktiskt litet si och så med den saken. Moderaterna brukar inte vara särskilt ivriga att påtala företagens och de stora maktgrupperingarnas egenartade register. Elden riktas ganska ensidigt mot olika samhällsliga register.

Nu vill moderaterna inte ens vara med om en mycket blygsam upprustning av datainspektionen – som alltså Gunnar Hökmark i datainspektionens styrelse har anbefallt men i konstitutionsutskottet har en annan åsikt om. För att motivera denna konstiga ståndpunkt tvingas nu moderaterna – och det tycker jag är ganska intressant – att avge ett särskilt yttrande, som är nästan lika omfattande som hela betänkandet och vida längre än den enkla och raka reservation som centern, folkpartiet och vpk har avgett. Jag förstår att när man skall tala för en sjuk sak, då behöver man många ord.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 107 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! När det gäller Bo Hammars diskussioner om Metropolitregistret, som han tar till intäkt för att det är nödvändigt att förstärka datainspektionen med ytterligare tjänster, vill jag säga: Debatten om Metropolitregistret har ingenting att göra med hur pass stor datainspektionen är, utan gäller mer hur pass starkt man ställer kravet på ett informerat samtycke från de enskilda människor som bistår med uppgifter till olika register som används när man bygger upp forskningsregister. Där hoppas jag gärna på att vänsterpartiet kommunisterna skall stödja den linje och de krav som vi för fram om att man skall vidga kravet på informerat samtycke.

När det sedan gäller de dubbla skepnader som Bo Hammar talar om vill jag säga: Om man diskuterar i datainspektionens styrelse och ser att det faktiskt finns skäl för ytterligare tjänster, då finner jag det rätt naturligt att man biträder det förslaget. Men jag tycker det är lika motiverat att man sedan tar hänsyn till budgetprövningen. Det är emellertid någonting som vänsterpartiet kommunisterna aldrig har gjort och säkerligen aldrig kommer att göra. Därför kommer vänsterpartiet kommunisterna alltid att gå med på ytterligare tjänster utan någon kritisk granskning. Det är den skillnad som finns mellan vänsterpartiet kommunisterna och de övriga partierna här i riksdagen.

Anf. 108 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! För det första vill jag säga att jag inte har gjort någon omedelbar koppling mellan Metropolitprojektet och två ytterligare tjänster vid datainspektionen, utan jag använde Metropolitprojektet bara som en allmän exemplifiering beträffande människornas oro över situationen och behovet av en upprustning av datainspektionen.

För det andra: Visst är det väl ändå något egenartat att Gunnar Hökmark sitter i datainspektionens styrelse och i den egenskapen säger: "Vi behöver

två nya tjänster” men sedan i konstitutionsutskottet säger: ”Datainspektionen behöver inte dessa två nya tjänster.” Och nu säger Gunnar Hökmark – och det tycker jag nästan är rörande – att detta sker i omsorg om den socialdemokratiska budgetpropositionen. Det är nog inte särskilt trovärdigt. Vi har ju sett hur moderaterna i alla möjliga sammanhang har försökt att ge den socialdemokratiska regeringen tjuvny.

I det här fallet skulle dessutom inte två nya tjänster på något sätt innebära någon försvagning av budgeten, som moderaterna när det gäller andra områden är beredda att hantera litet hur som helst. Som jag sade i mitt första anförande skall principen vara att datainspektionen skall ta ut avgifter och finansiera sig själv. De två tjänsterna innebär därför inte någon katastrof för de svenska statsfinanserna.

Jag tror att Gunnar Hökmark måste hitta något listigare och bättre skäl för den sinnesförändring som skedde hos honom mellan datainspektionens sammanträde och konstitutionsutskottets sammanträde.

Anf. 109 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte gå in på någon längre debatt med Bo Hammar. Men jag vill för det första säga att det är rimligt att man har en budgetprövning där man väger olika kostnader mot varandra. Vänsterpartiet kommunisterna ansåg inte vid sin bedömning av budgetpropositionen att det fanns något skäl att föreslå ökning. Det gjorde inte heller vi. Skillnaden mellan oss på den punkten är bara att ni har ändrat er.

För det andra tror jag att Bo Hammar tar litet för lätt på frågan om personlig integritet och skydd för den enskildes privatliv i enlighet med datalagen, om han tror att den frågan hänger på två stycken tjänster i datainspektionen. Vad det i själva verket gäller är att skapa ett skydd för den enskilde individen när det gäller att trygga det egna privatlivet och att ha en kontroll över vart de egna personuppgifterna tar vägen. Jag hälsar gärna vänsterpartiet kommunisterna välkommet att delta i det arbetet, men jag har inga större förväntningar.

Anf. 110 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Skillnaden mellan Gunnar Hökmark och hans moderater och oss vpk-are är väl att vi inte på riktigt samma sätt som moderaterna är ”partifuxar”. Vi har en budgetproposition som omfattar kanske 10 000 sidor, och det är naturligtvis omöjligt att granska varje detalj i den. Men sedan kommer det fram olika förslag – ibland bra förslag – också från andra partier, och då tycker vi att det är rimligt att granska dem. Även om vi inte har väckt någon motion i en fråga, kan vi finna att ett förslag som gäller den frågan är bra. Då tycker vi att utskottet skall tillstyrka det. Jag tror att det sättet att arbeta i ett parlament och i ett utskott är i enlighet med normal demokratisk ordning. När denna centermotion lades fram diskuterade vi den i vårt parti och kom fram till att det var en riktig och vettig motion. Vi beslöt därför att yrka bifall till den.

Jag förstår inte riktigt. Gunnar Hökmark, varför man måste läsa sig från början, varför man efter att ha väckt vissa motioner måste läsa sig fast av prestigeskäl.

Anf. 111 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! För att inte bli anklagad för att bedriva överbudspolitik vill jag börja med att tala om att de två tjänster som diskuterats och som också folkpartiet har reserverat sig för är intäckta i folkpartiets budgetförslag. Det är ju faktiskt i budgetens prioriteringar som den rätta viljan visar sig, inte i retoriken.

Folkpartiet var en mycket aktiv tillskyndare av datalagen och datainspektionen. Vi ser dessa två som viktiga delar i möjligheterna att med kraft hävda skyddet av den enskildes integritet.

Under 1970-talet talades mycket om dataintegritet. Datainspektionen rosades, och dess beslut ifrågasattes mycket sällan.

Under 1980-talet har situationen ändrats. Inspektionens beslut och därmed dess omdöme ifrågasätts allt oftare. Från visst håll förs en formlig hetskampanj mot inspektionen.

Datainspektionens beslut kan överklagas till regeringen. Fortfarande gäller emellertid att allmänhetens förtroende för datainspektionen är mycket stort. Då kan man fråga sig vad det är som gör att regeringen nu anser sig föranlåten att allt oftare ändra på inspektionens beslut än man gjorde på 1970-talet. Det finns åtminstone två tänkbara orsaker. Den ena gäller värderingen av integritetsfrågorna, och den andra gäller inspektionens sätt att arbeta.

Först några integritetsfrågor som kan ställas:

Är dataintegritet inte lika viktig nu som tidigare?

Är skyddet av enskilda människors integritet hinder för viss verksamhet?

Är integritet alltför besvärlig att hantera när det verkligen gäller, dvs. då politiker kommer till det vägskalet där man måste tala om för den som överklagat att datalagen inte tillåter ett önskat register eller att lagen inte ger möjlighet till samkörning, trots att det verkar så praktiskt?

Är det först på 1980-talet som man insett att skyddet av den enskildes integritet kostar pengar och att det alltid är både dyrare och mer opraktiskt att skydda än att inte skydda?

Det har gjorts flera uttalanden från ledande tjänstemän i samband med avskedsintervjuer som uttrycker besvikelse över skillnaden mellan teori och praktisk handling. I flera fall anför man också att resursbrist är en faktor som bidrar till att arbetet upplevts som tungt.

Men för folkpartiet är det viktigt att datainspektionen kan vara – och skall fortsätta att vara – en garant för att allas vår integritet värnas och att datalagen med kraft hävdas.

Så till frågan om inspektionens arbete görs annorlunda i dag än på 1970-talet.

Vi vet att inspektionen har stora ekonomiska problem. Meningen är att inspektionen skall vara självfinansierad genom att ta betalt för de licenser som ges för register hos myndigheter, organisationer eller privata företag. Det har varit svårt att få in pengarna, och därmed dras inspektionen med kvarstående ekonomiska problem. Samtidigt har antalet datorer ökat explosionsartat, liksom antalet enskilda människor som vänder sig till inspektionen för att få råd och stöd vid upplevda dataövertramp.

Vad jag här har anfört är för oss folkpartister goda skäl för att bevilja

datainspektionen de personella resurser som inspektionen har begärt i sin anslagsframställning. Och om igen: Det är i budgetens prioriteringar som den rätta viljan visar sig snarare än i retoriken.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Anf. 112 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Det har här på sätt och vis varit en delvis konstig diskussion. Vi har ju att debattera anslag till datainspektionen. Men jag har förstått att det finns ledamöter i konstitutionsutskottet som helt plötsligt – precis som Gunnar Hökmark har understrukit många gånger – vill göra detta till en integritetsdiskussion. Det är det naturligtvis inte fråga om i dag. Jag tror att det är mycket väsentligt att vi ändå försöker hålla oss till det som frågan verkligen gäller. Vi kommer att få stora möjligheter att diskutera integritetsproblematiken vid åtskilliga tillfällen sedermera i denna kammare. Det var förresten inte så länge sedan som vi här hade en integritetsdebatt.

Bo Hammar tyckte att det var litet konstigt att det finns ledamöter i datainspektionen som säger en sak – som han uttryckte det – i datainspektionen och en annan när de kommer till utskottet. Om Bo Hammar hade lyssnat på den argumentering som vi har fört i utskottet och läst vad som har skrivits i utskottsbetänkandet, så tror jag att Bo Hammar egentligen inte hade behövt tycka att det var så konstigt.

När datainspektionen senast gjorde sin anslagsframställning och begärde ytterligare två handläggartjänster, så pågick samtidigt en översyn av avgiftsfinansieringen av datainspektionens verksamhet. Det var riksrevisionsverket, RRV, som på regeringens uppdrag, i samråd med datainspektionen, skulle genomföra denna översyn.

RRV:s promemoria inkom till justitiedepartementet den 17 oktober förra året, dvs. ett par månader efter det att datainspektionen gjort sin anslagsframställning. När datainspektionen behandlade frågan i augusti var översynen inte klar.

Det som är intressant är att den översyn som har gjorts av RRV i samråd med datainspektionen visar att det finns goda möjligheter att ytterligare effektivisera datainspektionens verksamhet. Det är viktigt att alla dessa möjligheter tas till vara, innan man ytterligare bygger ut inspektionens organisation. Om detta är Gunnar Hökmark och jag fullständigt överens.

Det är också rimligt, som framgår av moderaternas särskilda yttrande, att låta en ny organisation ta form under den nye generaldirektörens ledning samtidigt som man beaktar de möjligheter till ökad effektivitet som RRV anvisar i sin översynspromemoria.

I en reservation fogad till utskottets betänkande yrkas att datainspektionen redan kommande budgetår skall tillföras de tjänster som begärts i inspektionens anslagsframställning. Herr talman! Jag yrkar avslag på denna reservation.

Reservationen bygger på en centermotion som innehåller både fel och brister. Att påstå att gränsen för datainspektionens möjligheter att med kraft hävda datalagen till skydd för den personliga integriteten skulle gå mellan två nya handläggare eller inte är en mycket grov överdrift – allra helst som reservanterna numera också måste veta att det finns effektivitetsvinster att

göra vid datainspektionen.

I sitt särskilda yttrande gör moderaterna ett stort nummer av att de minsann vill ge datainspektionen en så stark ställning som möjligt i det svenska samhället. De framställer det som om de var ensamma om den uppfattningen. Det är naturligtvis felaktigt, som också har betonats här av Bo Hammar.

Att ge datainspektionen en så stark ställning som möjligt vill alla partier. Men om man tror att man stärker datainspektionens ställning bara genom att låta regeringsrätten bli besvärinstans, som moderaterna vill, är man ganska naiv. Det trodde inte ens moderaterna själva på för kort tid sedan.

Med de åtgärder som RRV föreslår med anledning av översynen av datainspektionens verksamhet tar man sikte bl. a. på informationsinsatser för att öka kunskapen hos företag och myndigheter om licensskyldigheten. Vidare föreslår riksrevisionsverket en höjning av licensavgifter samt olika åtgärder i effektivitetshöjande syfte. Förslagen bereds för närvarande i regeringskansliet.

Det har förts en diskussion här i riksdagen där det har sagts att två tjänster inte kostar någonting, därför att datainspektionen finansieras med licensavgifter. Det är då mycket viktigt att komma ihåg, att om man går tillbaka till de handlingar som konstitutionsutskottet haft till sitt förfogande, kommer man att finna att kostnadsäckningen hos datainspektionen bara är 60-70 %, 67 % om jag minns rätt. Om nya tjänster tillförs kostar det alltså pengar. Det är emellertid inte det som har avgjort ställningstagandet i denna fråga, utan det är att man först skall försöka vinna de effektivitetsförutsättningar som finns inom datainspektionen, innan man går vidare och bygger ut organisationen.

Enligt utskottet är det alltså angeläget att en prövning av de nämnda förslagen kommer till stånd, innan ställning tas till en ytterligare utbyggnad av datainspektionens organisation. Utskottet förutsätter att justitiedepartementet noga följer frågan och beaktar de behov av åtgärder som kan föreligga för att datainspektionen skall kunna arbeta effektivt och leva upp till datalagens krav till skydd för den personliga integriteten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande 1985/86:20 om anslag till datainspektionen.

När man talar för en sjuk sak behöver man många ord, som Bo Hammar uttryckte det. Jag konstaterar till syvende og sidst att mitt inlägg var ungefär hälften så långt som Bo Hammars.

Anf. 113 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Låt mig ta upp tre saker med anledning av det Kurt Ove Johansson sade.

Det är inte så att vi från centerns sida helt plötsligt har tagit upp den här frågan. Vi har varje år granskat frågan om datainspektionens resurser. Det var därför, som jag sade i mitt inledningsanförande, att vi har fört den här diskussionen tidigare vid ett par tillfällen. Om jag erinrar mig rätt har även socialdemokraterna haft krav på förstärkningar av inspektionens styrelse, men då var man i opposition. Helt plötsligt har frågan inte kommit upp.

Eftersom Kurt Ove Johansson hänvisar till centermotionen, vill jag säga

att han läser den illa. Om gränsen för datainspektionens möjligheter att hävda datalagen går vid två tjänster till eller inte har vi inte skrivit i vår motion. Vi har sagt att inspektionen skall ges de resurser som erfordras för att med kraft hävda datalagen till skydd för den enskilda människan. Med hänvisning till detta och – om Kurt Ove Johansson läser hela motionen märker han att det kommer ett *och* här – datainspektionens uppgifter i vad gäller tillståndsgivning, tillsyn och inspektion. Det är de tre viktiga huvudområdena. Därtill kommer också information.

Majoriteten har nu hängt upp sig på riksrevisionsverkets rapport. Jag tycker att det räcker att titta på rubriceringen av rapporten för att se att den egentligen inte handlar om det ni vill påstå. Det är översyn av avgiftsfinansieringen av datainspektionens verksamhet som den här rapporten handlar om. Tittar man på sammandraget av förslagen ser man att det är hur man tar in mer pengar som diskuteras, inte organisationen i övrigt. Jag har alltså utgått från att styrelsen, med sin kompetens och med sitt ansvar, har bedömt situationen riktigt när den föreslagit ytterligare två tjänster.

Anf. 114 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall bara bemöta Kurt Ove Johanssons kommentar över vårt särskilda yttrande. Det är ingalunda så att vi moderater tror att vi är ensamma om att slå vakt om den enskildes integritet. Både bland det svenska folket och här i riksdagen finns det säkerligen ett stöd som är större än vad vi moderater ensamma utgör.

Men man kan de facto avläsa klara skiljelinjer mellan vårt och socialdemokraternas sätt att hantera integritetsfrågor. Det kan gälla Metropolitdebatten eller debatten om statistiska centralbyråns levnadsregister. Det kan gälla synen på den förenklade självdeklarationen eller när regeringen har kört över datainspektionen i ett antal viktiga frågor, t. ex. statistiska centralbyråns utbildningsregister eller lantmäteriverkets ortsprisregister. Exempelen är många, och de visar att socialdemokrater tenderar att närma sig de här frågorna på ett annat sätt än vad vi moderater och förhoppningsvis andra ledamöter av den här kammaren gör.

Anf. 115 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att jag talade någon minut längre än Kurt Ove Johansson. Men Kurt Ove Johansson kan väl ändå inte på fullt allvar mena att jag, när jag gav uttryck för människors oro över dataregistren – berättigad eller inte – och när jag talade för att vi skulle bevilja de här två nya tjänsterna, talade för en sjuk sak. Samma sjuka sak har i så fall Kurt Ove Johansson talat för i datainspektionens styrelse. Det tycker jag inte man kan komma ifrån genom olika byråkratiska resonemang om vad som var lämpligt för några månader sedan, men inte är lämpligt i dag.

Jag är också förvånad över att Gunnar Hökmark och Kurt Ove Johansson försöker få i gång något slags konstlad debatt. Ni har ju funnit varandra till hundra procent i den här frågan, det finns ju inga meningsskiljaktigheter er emellan. De dimridåer ni nu lägger ut genom att försöka gå i polemik med varandra är inte särskilt trovärdiga.

Så till tjänsterna. Kurt Ove Johansson säger att kostnadstäckningen för

datainspektionen ligger kring 70 %, och det är meningen att verksamheten skall vara självfinansierad, vilket den inte är i dag. Men om man får fler tjänster är det möjligt att lösa den frågan. Ytterligare några tjänster skulle t. o. m. kunna ge statskassan ett tillskott.

Vad det handlar om är att många institutioner och företag i dag försummar att fullgöra skyldigheten att anmäla sina dataregister till datainspektionen, och datainspektionen har inte resurser att kontrollera detta. Det är beklagligt att många företag och organisationer av olika slag och – vilket är allra mest förvånande – t. o. m. en rad statliga departement inte tycks vara medvetna om datainspektionens existens.

Anf. 116 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Den delutredning som riksrevisionsverket har gjort visar bl. a. att datainspektionen får lägga ned alldeles för mycket energi på att spåra upp och försöka få tag i dem som har register för att på så vis via licensmedel få verksamheten finansierad. I det perspektivet är integritetsfrågorna hotade, eftersom man inte får tillräckligt mycket tid till att utöva tillsyn och ge information.

I väntan på den stora utredning som är utlovad och som riksrevisionsverket skall göra vill folkpartiet besluta om inrättandet av dessa två tjänster. Delrapporten säger att komplexiteten i ärendena har ökat enormt, och Jan Freese har uttalat att man förra året kunde göra 70 inspektioner men hade behövt göra 300. I det perspektivet är integritetsfrågorna indirekt klart hotade. Därför vill vi tillstyrka inrättandet av dessa två tjänster.

Anf. 117 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Nu får reservanterna bestämma sig. Bengt Kindbom har tidigare sagt att integriteten inte är hotad vare sig de två tjänsterna inrättas eller ej. Nu försöker Margitta Edgren hävda att så skulle vara fallet. Jag tror att vem som helst som sätter sig ned och sakligt går igenom den här situationen inser att datainspektionens betydelsefulla verksamhet inte allvarligt hotas om inte dessa två tjänster inrättas. Det är minst lika viktigt att tillvarata de effektivitetsvinster som går att åstadkomma utifrån de förslag som riksrevisionsverket fört fram.

Jag sade tidigare att jag funnit vissa brister i den centermotion varpå reservationen bygger, och jag vidhåller att den har både felaktigheter och brister. Det står t. ex. klart och tydligt i motionen att datainspektionens kostnader täcks av licensavgifter. Jag hävdar att det absolut inte är på det sättet. Datainspektionens kostnader täcks inte av licensavgifterna, utan kostnadstäckningen ligger på 67 %. Det är obestridligt. I centerns motion står vidare: "Enligt centerns uppfattning måste datainspektionen ges de resurser som erfordras för att med kraft hävda datalagen till skydd för den enskilda människan.

Med hänvisning till detta och datainspektionens uppgifter vad gäller tillståndsgivning, tillsyn och inspektion tillstyrker vi att DI tillförs de två tjänster som upptagits i anslagsframställningen för budgetåret 1986/87."

Det är väl inget tvivel om att den redovisning jag gjorde stämmer precis med det som jag nu läste upp ur motionen. Det är föga värt att Kindbom

fortsätter med sina bortförklaringar på den punkten.

Sedan vill jag peka på en annan sak som jag tror reservanterna skall lägga på minnet. Den anslagsframställning som datainspektionen gjorde byggde också på att ärendena vid inspektionen hade fått ökad svårighetsgrad. När vi hade att ta ställning till anslagsframställningen rådde det delade meningar på den punkten. Det fanns de som hävdade att det inte hade blivit någon ökad svårighetsgrad. Bl. a. gjorde DALK det. Men datainspektionen hävdade att så var fallet. Nu har vi riksrevisionsverkets utredning på den här punkten liggande på bordet, och där slås det klart fast att ärendenas svårighetsgrad absolut inte har ökat. Riksrevisionsverkets rapport ger DALK fullständigt rätt på den punkten. Jag tror att det är viktigt att komma ihåg – och även lägga på minnet – när man diskuterar den anslagsframställning som gjordes av datainspektionen i augusti månad.

Det är glädjande att Hökmark nu i varje fall har kommit så långt att han inser att moderaterna inte är ensamma när det gäller att slå vakt om den personliga integriteten utan att de andra partierna i riksdagen är minst lika intresserade av den frågan. Jag har tidigare försökt tala om för Hökmark att socialdemokrater påtalade de risker som fanns på det här området under flera år, innan hans partikamrater här i kammaren började tala om integritet och datapolitiska frågor. Man får ju ändå inte glömma bort att det var det socialdemokratiska partiet som i regeringsställning både genomförde datalagen och införde datainspektionen – det kan ju vara värt att plantera i bakhuvudet på Gunnar Hökmark inför de diskussioner vi i fortsättningen kommer att ha här i kammaren om personlig integritet. Debatten i dag gäller ju anslaget till datainspektionen, men eftersom flera talare hela tiden blandar in även integritetsfrågan vill jag betona detta.

Anf. 118 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! När Kurt Ove Johansson blev överbevisad om en felaktig tolkning av motionen försökte han med en annan variant. Men det löste sig rätt bra – precis det han läste in i protokollet är motivet för vår motion och reservationen. Därmed finns det inte utrymme för de tolkningar Kurt Ove Johansson därutöver gjorde.

Kurt Ove Johansson kom nu med ett andra felaktigt påstående, och det kan man diskutera utifrån budgeten. I justitiedepartementets bilaga till årets budgetproposition – som jag har här – är utgångspunkten att verksamheten är finansierad med avgifter. Det framgår av den medelstilldelning som har beräknats för 1986/87. Man har inte nått de målen – det var bl. a. det som riksrevisionsverkets översyn handlade om – men det är en annan sak. Om man utgår från de budgetposter vi har att diskutera, finns det ingen grund för att påstå att uppgiften i min motion är felaktig.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 119 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag vill ge Kurt Ove Johansson rätt i en sak som han sade i sitt senaste inlägg. Jag håller med honom om att socialdemokraternas historia

när det gäller skyddet av den enskildes integritet är väsentligt bättre än nuvarande praxis.

Jag sade tidigare att det säkerligen finns flera ledamöter här i kammaren som är intresserade av att gå långt för att skydda den enskildes integritet, men jag sade inte att jag var säker på att Kurt Ove Johansson tillhörde dem. Tvärtom är min erfarenhet av hur socialdemokrater tagit ställning i konkreta frågor tyvärr att man oftast har valt att låta sekretessen och integriteten för den enskilde vika till förmån för myndigheternas krav på effektivitet. Det är verkligheten, och den understryks inte minst av att Kurt Ove Johansson framhåller att socialdemokraterna var bättre förr i tiden.

Anf. 120 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag är helt på det klara med att det här betänkandet handlar om två tjänster mer eller mindre till datainspektionen. Jag tycker inte att Kurt Ove Johansson behöver uppfatta det som skandalöst att man tar denna fråga som utgångspunkt för en mer principiell diskussion om datafrågorna, i synnerhet inte med tanke på vad som har hänt den senaste tiden, den oro som människor känner och den debatt som har förts om datainspektionen. Det var varken mer eller mindre vad jag avsåg att framföra i mitt inlägg. Jag är ledsen om det har irriterat Kurt Ove Johansson.

Både Kurt Ove Johansson och Gunnar Hökmark skall veta att dessa integritetsfrågor inte hänger på om datainspektionen får ytterligare två tjänster. Jag tycker bara att det är så futtigt att ni båda, som har suttit i datainspektionens styrelse och ansett detta äskande vara rimligt och vettigt, inte kan stå för den linjen i konstitutionsutskottet, utan måste rösta nej, medan vi andra måste avge en reservation.

Anf. 121 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Två gånger har Kurt Ove Johansson talat om för oss att datainspektionen via egen effektivitetsförbättring skulle få medel till dessa tjänster. Men i RRV:s åtgärdsförslag kan jag inte finna att det i sig är några effektivitetsförbättrande åtgärder som skulle ge den effekten. Ett av förslagen går ut på att en informationsbroschyr skall utarbetas. Man skall ge tillstånd till samkörning, så att datainspektionen får tag i de företag på mer än fem anställda som troligtvis har register och därmed behöver få en licens. Man skall höja licensavgiften och timtaxan samt förbättra redovisningen för underlaget. Man skall också släppa på nuvarande begränsning av reseersättning. Dessutom skall man överväga att överföra informationsprogrammet till ett särskilt anslag. Jag kan inte se att det skulle finnas några effektivitetsvinster att hämta med detta.

Licenserna är alldeles för få, bara ca 17 000, och borde vara vida fler. Om man slapp att lägga ned så mycket energi på att bekymra sig om att få in fler licenser, skulle man säkert bättre kunna bevaka den enskilda integriteten. Så hänger dessa två tjänster ihop.

Anf. 122 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga till Bengt Kindbom att vi naturligtvis är ense om att det är meningen att datainspektionens verksamhet skall

finansieras med licensavgifter. Men i den motion som han har skrivit under står det att datainspektionens kostnader täcks av licensavgifter, och jag vidhåller att det inte är på det sättet. Bengt Kindbom har ju precis samma material som jag och vet att RRV har konstaterat att täckningsgraden är 67 % och ingenting annat. Den motion som Bengt Kindbom har skrivit under är alltså behäftad med vissa felaktigheter. Men nu är den saken avklarad.

Till Gunnar Hökmark vill jag bara säga att jag har varit med i politiken så länge nu att jag vet att gamla socialdemokrater efter några år alltid är bra även i moderaternas munnar. Det tar naturligtvis litet tid för moderater att komma underfund med att socialdemokrater är bra, och jag är ganska övertygad om att när det har gått några år kommer de socialdemokrater som nu får lida spott och spe att få beröm också från moderat håll. Så har det alltid varit, och så skall det tydligen förbli när det gäller moderaternas syn på socialdemokrater.

Sedan vill jag säga än en gång till Bo Hammar att det hade varit bra om han hade lyssnat till våra argument för det ställningstagande vi har gjort i konstitutionsutskottet. När anslagsäskandet gjordes i augusti fanns inte det material framme som utskottet kunnat ta del av. Om det materialet hade funnits tillgängligt när datainspektionen diskuterade sin anslagsframställning, hade det naturligtvis också satt sin prägel på detta dokument.

Till Margitta Edgren vill jag säga att jag är ganska förvånad. Här har vi på vårt bord ett dokument från riksrevisionsverket som säger att det går att göra effektivitetsvinster i datainspektionen. Men Margitta Edgren vet tydligen bättre än alla andra – och bättre än de som har ägnat ett antal månader åt att studera arbetsformerna i datainspektionen – att några effektivitetsvinster inte finns att göra. Jag hoppas då att Margitta Edgren ändå förstår att Gunnar Hökmark och jag, som följer datainspektionens verksamhet som styrelseledamöter, är övertygade om att det finns möjligheter att göra effektivitetsvinster i datainspektionens verksamhet.

Jag anser att det är rätt och riktigt att ta till vara de effektivitetsvinster som finns att göra på det här området. Det kommer alla att tjäna på. Det kommer datainspektionen att vinna på. Alla de människor som Margitta Edgren alldeles nyss sade oroar sig för den personliga integriteten tjänar på att datainspektionen blir effektivare. Vi skall naturligtvis från vårt håll bidra till att så skall kunna bli fallet.

Anf. 123 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Självfallet utgår jag ifrån att även datainspektionen kan bli effektivare, men jag tror inte att den kan bli så mycket effektivare att det kan bekosta de två tjänster som datainspektionen har begärt.

Sedan kan man ju fråga sig varför just denna verksamhet, som vi alla här är så rörande eniga om är av stort och vitalt intresse för hela Sveriges folk, själv skall tjäna ihop varenda krona som går åt till verksamheten. De två tjänster som folkpartiet har gått med på och reserverat sig för har vi täckt in i vårt budgetförslag. Det tycker jag är ett bra mycket riktigare sätt att hantera frågan.

Anf. 124 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här diskussionen mera än att jag bara konstaterar att även folkpartiet har varit med om att bestämma att datainspektionens kostnader skall täckas med licensavgifter. Vi har i riksdagen varit eniga om att så skall det vara. På det området skall Margitta Edgren inte komma med några klurigheter, för då är hon på fel väg.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om lagutskottets betänkande 18.)

Anf. 125 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera lagutskottets betänkande 18 om arrendators rätt till friköp.

Arrendators rätt till friköp

Anf. 126 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Vpk har i år liksom ett flertal gånger tidigare ställt krav på införande av friköpsrätt för s. k. historiska arrenden. De stora jordagodsens arrendatorer är en grupp som alltjämt är underkastad många ålderdomliga kontraktsvillkor och en socialt icke acceptabel beroendeställning i förhållande till de stora jordägarna.

Visserligen har en del reformer genomförts beträffande villkoren vid arrende, vilka varit positiva för arrendatorerna, men det har varit ett svagt genomslag för dessa reformer, om man får döma av de rättsfall där bestämmelsernas halt har prövats. Obestriddigt är också att t. ex. ensittarlagens avskaffande var fördelaktigt för de stora jordägarnas allmänna maktställning gentemot arrendatorerna.

Det nya intresset kring arrendatorernas situation har väckts främst därför att arrendejordens andel av jordbruksmarken tenderat öka och därför att arrendatorerna, särskilt under godsen, framträtt med organiserad opinionsbildning.

Friköpsfrågan har skjutits undan och förhalats i olika etapper. Arrendelagskommittén var negativt inställd. Redan innan den lade sitt betänkande, gick den ut offentligt och förklarade att någon friköpsrätt inte skulle införas. Även efter detta offentliggörande blev vpk-yrkanden i riksdagen bemötta med argumentet att de inte kunde diskuteras, därför att frågan var under utredning. Vid upprepade tillfällen har två olika justitieministrar hänvisat till den nya, nu sittande utredningen utan att våga säga vad regeringen har för inställning i grundfrågan. Det är beklämmande att ett stort parti som det socialdemokratiska, som för övrigt torde ha de flesta små arrendatorernas röster, skall behöva krypa bakom den formella juridiken och låta frågan gå genom två utredningar utan att självt kunna ha en klar partiståndpunkt till friköpsrätten. Hade så varit fallet, kunde frågan ha varit löst redan 1982.

Det är angeläget att frågan kan lösas utan ytterligare onödigt dröjsmål. Det handlar här om en kategori människor som redan alltför länge fått vänta på reformer. De som skulle omfattas av en friköpsrätt är småbrukare som

under ofta hårda förhållanden bedrivit sitt jordbruk, hållit landskap öppna och sin bygd levande.

Tidsfaktorn verkar i flera avscenden till nackdel för de mindre arrendatorerna. Godsinnehavarna använder tillfället till att söka göra sig av med sina arrendatorer. För de små jordarrendatorer som närmar sig eller överskridit pensionsstrecket är det i många fall betydelsefullt att de i förekommande fall kan räkna på att få friköpa den ofria mark på vilken deras boningshus är beläget. Det vore en akt av den clementäraste rättvisa att arrendatorerna finge se ett orättvist system gå i graven före dem själva.

Herr talman! Efter att först ha varit aviserad till hösten 1985 sägs nu den nya utredningen komma före sommaren 1986. Vi har i detta perspektiv inte anledning att här ställa något yrkande, men vi noterar att tidsförskjutningen av frågan är typisk för hela handläggningen. Det som nu är avgörande är: När kan man vänta proposition? Det vore värdefullt, om någon företrädare för regeringspartiet kunde upplysa om hur planläggningen i detta avseende är tänkt.

Anf. 127 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Tyvärr är jag tvungen att göra Tore Claeson litet besviken och säga att argumenten kommer igen. Vi väntar nu på en utredning, och jag skall därför inte gå in i någon sakdiskussion med Tore Claeson om dessa frågor.

Jag vill gärna understryka att jag också rent principiellt är för en ägandespridning, men kanske inte enligt samma metoder som Tore Claeson vill använda.

Vi är medvetna om att det har varit en tidsförskjutning, men vi räknar med, vilket står i betänkandet, att det skall komma ett betänkande från friköpsutredningen före sommaren. Mot denna bakgrund yrkar jag avslag på motionen.

Jag är inte talesman för regeringen, Tore Claeson, men jag vill ändå uttrycka förhoppningen att regeringen, när den här utredningen är klar, ganska snart ger sin mening till känna och talar om vilken ståndpunkt den intar.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 128 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag är överens med Per-Olof Strindberg om förhoppningen om att något snart skall ske och att regeringen skall lägga fram ett förslag i denna riktning.

Sedan må det väl vara mig förlåtet om jag använder bra och riktiga argument när det gäller denna fråga och dess lösning, även om argumenten har använts tidigare. Det gör dem ju inte sämre.

Anf. 129 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Subjektiva värderingar är vi ju inte helt främmande för i denna kammare.

Anf. 130 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är riktigt. Så länge vi har moderata samlingspartiet och dess företrädare kommer vi säkert alltid att få uppleva det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 11

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (undantagsbestämmelse i bevakningsföretagslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 138 för reservationen av Christer Eirefelt m. fl.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 9

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (medel till Lokaliseringsbidrag m. m.)

Först biträdades reservation 1 av Bengt Wittbom m. fl. med 64 röster mot 38 för reservation 2 av Elver Jonsson och Sigge Godin. 184 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 183 röster mot 67 för reservation 1 av Bengt Wittbom m. fl. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Konstitutionsutskottets betänkande 20

Mom. 2 (inrättande av två tjänster som handläggare vid datainspektionen)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 89 för reservationen av Bertil Fiskesjö m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande 18

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Vissa namnlagsfrågor

Föredrogs lagutskottets betänkande 1985/86:19 om vissa namnlagsfrågor.

Anf. 131 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort.

Det har till årets riksmöte väckts en motion från folkpartiets sida där man hänvisar till att datoriseringen av folkbokföringen har medfört att vissa människors efternamn inte blir rätt stavade i folkbokföringens register.

Detta har lagutskottet också uppmärksammat. För två år sedan gjorde utskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av att det i

motioner övervägdes om inte vissa förändringar borde ske när det gällde namnlagen.

Till årets riksmöte har det väckts flera motioner i denna fråga. Lagutskottet har, med anledning av att regeringen har påbörjat ett arbete med framtagande av en departementspromemoria, kunnat konstatera att arbetet med översyn av namnlagen skall fortsätta. Utskottet gör i år inget tillkännagivande, men man förutsätter att också andra frågor som har berörts i motionerna skall tas upp vid denna behandling.

Jag vill med hänvisning till att man i Nordiska rådet ofta betonar vikten av att nordiska medborgare skall behandlas lika, oberoende av i vilket nordiskt land man har sin hemort, bara framhålla att åtskilliga danska medborgare är alltifrån irriterade till mäktat förgrymmade över att svensk folkbokföring inte låter dem behålla sitt danska ö.

Herr talman! Jag vill med detta korta inlägg hemställa att det vid den översyn som nu görs av lagen när det gäller stavningen, i samband med datorisering av folkbokföringen också tas hänsyn till danskarnas enligt min mening rättmätiga krav på att få sina efternamn – och förnamn – korrekt stavade i den svenska folkbokföringen.

Anf. 132 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag förutsätter att man inom departementet tar del av riksdagens protokoll från debatten om lagutskottets betänkande och hoppas att man då också beaktar de synpunkter som Ingrid Sundberg här framför.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

16 § Ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:12 om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m. (prop. 1985/86:73).

Anf. 133 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag önskar att vi i anledning av det betänkande som nu skall debatteras, SfU 1985/86:12, verkligen kunde diskutera vad rubriken på propositionen och betänkandet anger. nämligen ett *ökat* förtroendemannainflytande i försäkringskassorna. Dess värre är rubriken ett exempel på vad som kan kallas falsk varubeteckning, då det i själva verket handlar om ett *minskat* förtroendemannainflytande.

Moderaterna i utskottet har yrkat avslag på propositionen i sin helhet. Det har vi gjort av många skäl, men främst av dessa:

1. Propositionens förslag innebär ett minskat lokalt förtroendemannainflytande.
2. Vi anser att läkare även i fortsättningen skall ingå som förtroendevalda i försäkringskassornas förtroendemannaorganisation.

3. Kostnaderna för denna genomgripande omorganisation har inte alls analyserats.

Den proposition som utskottet tagit ställning till har föregåtts av en utredning, SOU 1985:21, som har varit ute på remiss, och många av förslagen har blivit utsatta för hård kritik. Jag hoppas naturligtvis att det dåligt underbyggda förslag som nu föreligger inte går igenom, utan att majoriteten följer den moderata linjen, dvs. avslår propositionen och ber regeringen återkomma med ett nytt och mera genomtänkt förslag.

Försäkringskassans verksamhet har under senare år diskuterats livligt, och kassorna har ofta fått utstå ganska hård kritik för sin handläggning av olika försäkringsfrågor. Detta har säkert delvis haft sin grund i olika rationaliseringsåtgärder och den omorganisation som har varit nödvändig på grund av besparingar.

Från riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas sida har det funnits och finns en strävan att ta fasta på kritiken och inrätta verksamheten på ett sådant sätt att allmänheten upplever den som väl fungerande. Ett exempel på detta är den s. k. sunt-förnuft-kampanjen och pågående försöksverksamhet i försäkringsnämnderna, bl. a. i mitt eget län, i syfte att öka kassornas service gentemot allmänheten.

Mot den här bakgrunden och med tanke på att det pågår en rad utredningar som kan ha betydelse för kassornas framtida roll, måste det starkt ifrågasättas om tidpunkten är lämplig för en genomgripande förändring av försäkringskassornas förtroendemannaorganisation. En sådan förändring borde vara väl genomtänkt och väl förankrad hos berörda parter, inte minst hos försäkringskassornas personal och nuvarande förtroendevalda. Vi moderater anser inte att den föreslagna omorganisationen fyller dessa krav.

Vi torde alla vara överens om att en väl fungerande förtroendemannaorganisation är viktig i försäkringskassornas verksamhet, och det är också angeläget att förtroendemännen uppfattar sin medverkan som meningsfull. När det gäller försäkringsnämnderna är vi helt medvetna om att många förtroendevalda i dessa i dag knappast upplever sin medverkan som betydelsefull, då de frågor som avhandlas där, framför allt kommunala bostadstillägg och hustrutillägg, är hårt lagligt reglerade och i de flesta fall ger föga utrymme för individuella ställningstaganden.

Det finns emellertid en uttalad strävan från regering och riksdag att beslutsfattandet bör decentraliseras såväl inom myndigheter som på förtroendemannanivå. Om man verkligen önskar ett ökat förtroendemannainflytande är det naturliga därför att man tillvaratar den lokala organisation som finns i dag i försäkringsnämnderna och utökar deras kompetensområde. I stället sorterar man nu bort samtliga försäkringsnämnder, en i varje kommun, och ersätter dem med 150 socialförsäkringsnämnder för hela landet.

Jag kan ta ett exempel från mitt hemlän, Värmland, som jag känner bäst till. I dag finns 3 pensionsdelegationer och 16 försäkringsnämnder. Efter den föreslagna omorganisationen torde det bli inalles 5 socialförsäkringsnämnder. Älvsborgs län har i sitt remissvar angett att man får 7 nämnder i stället för

18 försäkringsnämnder och 4 pensionsdelegationer. Detta medför för dess del att antalet förtroendevalda minskar med 60 %. Försäkringskassoförbundet har visserligen av för mig – eftersom så många försäkringskassor varit negativa – svärförståelig anledning tillstyrkt den föreslagna omorganiseringen, men man påpekar att förslaget innebär att antalet förtroendevalda i försäkringskassorna minskar jämfört med dagens förhållande.

Det är ganska anmärkningsvärt att regeringen hävdar att utredningsförslaget tillstyrkts med få undantag. Flera av de tyngsta försäkringskassorna har nämligen avstyrkt hela förslaget eller uttryckt stor tveksamhet till olika delförslag. Sådana kritiska remissinstanser är försäkringskassorna i Stockholm, Göteborg och Bohuslän samt i Östergötlands, Jönköpings, Jämtlands, Värmlands, Örebro, Älvsborgs och Malmöhus län. Därutöver är flera kassor som tillstyrker huvudprincipen mycket kritiska till centraliseringen och vill ha en nämnd i varje kommun eller bestämma den geografiska indelningen själva, t. ex. kassorna i Uppsala, Kronobergs, Malmöhus, Hallands och Västerbottens län. Samma uppfattning har också Försäkringsanställdas förbund.

Flera motionärer har med anledning av propositionen uttryckt ängslan över den centralisering som förslaget onekligen innebär. Flera motionärer framhåller att lokalkontoren måste behållas väl decentraliserade i länen och att man måste ta stora regionalpolitiska hänsyn. I motion 266 av Marianne Stålberg m. fl. sägs t. ex. att en alltför strikt tillämpning av ärendemängden som avgörande för antalet nämnder hos en kassa skulle kunna vara förödande för servicen i glesbygdslänen.

Utskottet lugnar emellertid med "att den föreslagna modellen för fördelning av nämnder över landet ger de möjligheter till de regionalpolitiska avväganden som efterlyses i motionerna". Jag påstår att den bästa förutsättningen för bibehållande av lokalkontoren i glesbygd är ett bibehållande av nuvarande nämndorganisation med ökade befogenheter.

Jag vill nu ställa en direkt fråga till utskottets talesman: Är inte den föreslagna nämndorganisationen helt enkelt början till en omfattande centralisering av försäkringskassans kontorsnät? Är det så att vi i mitt hemlän helt enkelt får se fram emot att det inom loppet av en tioårsperiod blir 5 regionkontor i stället för nuvarande 23 lokalkontor?

En annan fråga, herr talman, som vållat debatt och där flera remissinstanser är kritiska, däribland flera försäkringskassor liksom LO, gäller restriktiviteten vad avser möjligheten att få inrätta specialiserade socialförsäkringsnämnder.

Ytterligare en fråga som diskuterats mycket är hur socialförsäkringsnämnderna bör utses. Kanske är det det faktum att alla kommuner i ett län över huvud taget inte kommer att bli representerade i en socialförsäkringsnämnd som gör att flera motionärer tycks tro att nämnden automatiskt får en bättre kännedom om lokala förhållanden om samtliga ledamöter utöver ordföranden väljs av landstinget resp. kommunfullmäktige i förekommande fall. Detta är naturligtvis att – liksom strutsen – gömma huvudet i sanden!

Särskilt märkligt skulle förhållandet bli om valet av de föreslagna arbetsmarknadsrepresentanterna skulle ske i landstinget efter förslag av arbetsmarknadsparternas regionala organ, som föreslås. Vi skulle alltså

införa något slags indirekta val i kommunala beslutsförsamlingar.

Dessa motioner visar att ett dåligt förslag föder ytterligare dåliga förslag.

Det förslag som kanske vållat mest debatt och mest kritik är förslaget om att läkare inte längre skall ingå som ledamot i försäkringskassans förtroendemannaoorgan. Utifrån regeringens deklarerade stora tilltro till och krav på förtroendemannaoorganen inom alla grenar av socialförsäkringen finner vi det anmärkningsvärt att läkarkompetensen inte längre skall bedömas vara ett värdefullt inslag inom nämnden.

Förslaget vittnar om mycket liten kännedom om de reella förhållandena i dagens pensionsdelegationer. I dag förekommer en fruktbar dialog mellan läkare och övriga förtroendevalda i pensionsdelegationen. Det inträffar ofta att förtroendemännen får kompletterande svar på sina medicinska frågor, t. ex. beträffande diagnoser och prognoser, vid pågående sammanträde. För den förtroendevalda innebär läkarmedverkan en trygghet och ett mindre beroende av handläggande tjänsteman.

Föredragande statsrådet anser att "de ärenden som är beroende av medicinsk utredning skall vara så noggrant och fullständigt belysta när de redovisas för de förtroendevalda att det då i regel inte skall behövas tillgång till ytterligare medicinsk sakkunskap".

Raden av motioner i frågan och alla negativa remissyttranden visar att man inte tror på detta. I motionerna talas om nödvändigheten av tillgång till medicinsk expertis vid nämndsammanträdena. I en motion begärs att socialförsäkringsnämnden vid sina sammanträden skall ha tillgång till konsulter bestående av läkare med olika specialiteter då ärenden med medicinsk bedömning föredras.

Det finns ingen reservation till betänkandet vad gäller läkarmedverkan vid nämndsammanträden. Det känns skönt att vi moderater yrkat avslag på hela propositionen bl. a. med hänsyn till frågan om läkarmedverkan, för något mer "flummigt" än utskottsmajoritetens skrivning om att "tillförsäkra nämnden tillgång till medicinsk expertis i anslutning till sammanträdena" får man leta efter.

Antingen skall naturligtvis läkarna vara fullvärdiga ledamöter av nämnden och där aktivt delta i sammanträdet, eller också får man välja propositionens alternativ, nämligen att lita till den utredning som föreligger.

Jag vill fråga utskottets talesman vad majoriteten egentligen menar med att man skall "tillförsäkra nämnden tillgång till medicinsk expertis i anslutning till sammanträdena".

Det är egentligen ganska ointressant om det finns aldrig så många konsulter närvarande vid nämndsammanträdena. Om den nämnden kommer att tillföras nya fakta utöver dem som föreligger, torde ny delgivning enligt förvaltningslagen vara nödvändig, och därmed fördröjs ärendet åtminstone en månad och kanske mer. De som blir lidande på att läkarna utesluts från socialförsäkringsnämnden är naturligtvis de försäkrade.

Det är förvånansvärt att ett sådant förslag läggs fram i en tid när allmänheten alltmer ropar efter ökad läkarmedverkan inom försäkringskassan. Ännu mer förvånansvärt är det när läkaren utdöms som beslutsfattare i en socialförsäkringsnämnd, där sjukdom eller medicinsk nedsättning av arbetsförmågan utgör själva grunden för beslutet, medan däremot besluts-

kompetensen hos företrädarna för arbetsmarknadens parter anses desto större! Enligt förslaget skall nämligen läkarna ersättas av ytterligare representeranter för arbetsmarknadens parter. Tala om för oss vilka bevekelsegrunder det egentligen är som ligger till grund härför! Sunt förnuft är det sannerligen icke!

Herr talman! Som framgått av det som jag hittills har sagt är det föreliggande förslaget ett dåligt förslag. Och inte blir det bättre av att kostnaderna för den nya nämndorganisationen är mycket bristfälligt utredda. Propositionen har ju inte på något vis behandlat den administrativa delen av den föreslagna nämndorganisationen. Och inom försäkringskassorna råder i dag stor oro för förslagets konsekvenser. Jag kan bara nämna att beräkningarna vad gäller antalet ärenden – och på grundval därav antalet nämnder – redan är förlagade. Man utgår från en prognos på 136 000 ärenden, men i dag beräknas ärendena vara ca 170 000. Om målsättningen när det gäller antalet ärenden per nämnd skall hållas, borde 170–180 nämnder inrättas i stället för föreslagna 150. Därmed spricker genast den kostnadsramen.

Hur skall den blivande kanslifunktionen se ut? Hur skall man t. ex. lösa föredragandefrågan? De flesta är inne på att en föredraganderesurs bör knytas till lokalkontor med nämnd och att övriga lokalkontor får sända in sina ärenden för inläsning. Den andra varianten är att varje lokalkontor och centralkontor reser till nämndkontoret, vilket torde bli både tidsödande och dyrt, inte minst i mitt eget hemlän, det avlånga Värmland.

En annan sak som absolut kommer att dra kostnader är hjälpmedlen på kontorssidan. Bara en kopiator med sortering av rimlig kapacitet kostar i dag minst 200 000 kr., och en sådan är ett "måste" för varje nämndkontor. 150 nämndkontor x 200 000 = 30 milj. kr. Därmed har vi sprängt alla kostnadsvallar.

Enbart två dagars utbildning per nämnd, som ju innehåller många nya ledamöter, beräknas kosta 3 milj. kr. för hela landet.

Hur har man i utredningen och propositionen kommit fram till att förslaget skall inrymmas inom den nuvarande kostnadsramen? Det vill jag och övriga ledamöter gärna ha reda på.

Herr talman! Det är alltså inte mycket i propositionen och i det föreliggande betänkandet som vi moderater kan godta. Vi delar dock majoritetens uppfattning på ett par punkter, nämligen att vissa typer av ärenden kan överföras till tjänstemannabeslut och att förtroendevalda inte skall ompröva sina egna beslut, vilket i dag sker i pensionsdelegationer och försäkringsnämnder. Förslaget om möjligheten till en ändring av kvalificerade felaktigheter samt chefstjänstemans möjligheter att bedöma om ett besvär över ett nämndbeslut bör föranleda ny prövning i nämnden tillstyrks också. I likhet med vad som föreslagits i propositionen anser också vi att yrkesdomare i försäkringsrätter skall ha genomgått juristutbildning och avlagt juris kandidat-examen eller juristexamen.

Alla dessa föreslagna förändringar kan emellertid genomföras med nuvarande förtroendemannaorganisation.

Sammantaget, herr talman, yrkar vi moderater avslag på utskottets hemställan om bifall till propositionens förslag om införande av socialförsäk-

ringsnämnder och avslag på samtliga föreliggande lagförslag. Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 5 och till utskottets hemställan avseende de få punkter i betänkandet där vi är eniga.

I detta anförande instämde Arne Svensson (m).

Anf. 134 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! I den proposition som behandlas i detta betänkande föreslås att de nuvarande pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna skall ersättas med *ett* förtroendemannaoorgan, nämligen socialförsäkringsnämnder.

Systemet med förtroendemannamedverkan i försäkringskassorna har varit i stort sett oförändrat sedan 1962. Men det har varit många diskussioner och också utredningar om just organisationen under senare år. Det har också skett en hel del förändringar när det gäller försäkringskassornas arbetsuppgifter. Flera frågor som berör försäkringskassorna är under utredning.

Jag tror att de flesta anser att det är värdefullt att förtroendemän medverkar i försäkringskassornas arbete och i besluten. De förtroendevalda har ju praktiska erfarenheter och kunskaper från vitt skilda områden på arbetsmarknaden och i samhällslivet. De kan på det sättet komplettera tjänstemännens sakkunskap. De förtroendevalda känner ofta mycket bra de olika regionala och lokala förhållandena. Viktigt är också att allmänheten på detta sätt får insyn i handläggning och beslut. En sådan överblick bör vara lättare att få för de förtroendevalda, om de olika ärendena behandlas och beslutas inom ett enhetligt förtroendemannaoorgan och inte delas upp på olika ämnesområden. Det borde vara en fördel om samma förtroendemän beslutar i alla ärendetyper.

Det kan i det sammanhanget också ifrågasättas om den nuvarande uppdelningen på pensionsdelegation och försäkringsnämnd alltid upplevts som meningsfull av de förtroendevalda – framför allt gäller det försäkringsnämnderna.

För att man skall få ett verkligt förstärkt förtroendemannainflytande i socialförsäkringsnämndernas beslut är själva beredningen av ärendena viktig. I det sammanhanget har formerna för läkarnas medverkan ingående diskuterats, och flera motioner har väckts i den frågan.

Utskottsmajoriteten, som i denna del består av alla partier utom moderaterna, har dock till slut kunnat enas om en skrivning. Villkoret har varit att garantier skapas för att beredning av ärendena sker med stor omsorg och noggrannhet och att ett fullständigt beslutsunderlag skickas ut till ledamöterna före sammanträdet.

Man kan då förutsätta att det inte så ofta skall behövas kompletterande upplysningar från medicinsk expertis vid själva beslutstillfället. Men viktigt i det här sammanhanget är att försäkringskassans styrelse ser till att den föredragande tjänstemannen har tillräckliga kunskaper både i det enskilda ärendet och i lagstiftning och praxis, så att dessa villkor kan uppfyllas.

Både i utredningsförslaget och i propositionen – men framför allt i utskottsbetänkandet – sägs också att möjligheter skall finnas för varje

kassastyrelse att arbeta så att medicinsk expertis skall finnas tillgänglig vid nämndens sammanträden.

Från folkpartihåll har vi dessutom i motion nr 270 framhållit vikten av att det finns tillgång till läkarkonsulter som representerar olika specialiteter. Vi menar att i speciella ärenden skall specialister kunna utnyttjas, så att t. ex. en psykiater inte uttalar sig om ortopediska frågor. En sådan här utredning är ju inte minst viktig under beredningen av ett ärende. Men med den frihet som kassastyrelsen nu kan ge sitt arbete finns ju också möjlighet att, om så skulle vara nödvändigt, höra en specialist även vid sammanträdet.

Med hänsyn till de här olika möjligheterna att få tillgång till läkare både under beredningen av ärendena och vid beslutstillfällena kan vi tillstyrka att läkare inte skall ingå som ledamot av nämnden.

Mot denna bakgrund är vi från folkpartiets sida beredda att tillstyrka propositionens förslag om att ersätta pensionsdelegationer och försäkringsnämnder med ett förtroendemannaanorgan, nämligen socialförsäkringsnämnder.

Men det är helt klart att behovet av utbildning för socialförsäkringsnämnderna måste uppmärksammas och tillgodoses. De nya socialförsäkringsnämnderna får ju ett ökat antal ärenden, och också alla typer av ärenden. Det är då viktigt att behandlingen och besluten blir så likartade och enhetliga som möjligt. oavsett var man bor i landet.

Jag vill nu gå över till de reservationer som avgivits av folkpartiet tillsammans med centerpartiet, och jag börjar med reservation nr 2. Den behandlar den regionala fördelningen av socialförsäkringsnämnderna, och jag vill på en gång yrka bifall till reservation 2.

Vi reseranter framhåller i denna reservation att det är viktigt att lokalkontoren får vara kvar ute i de olika delarna av länen. Det blir naturligtvis nödvändigt med vissa förändringar. framför allt på de lokalkontor som skall fungera som kanslier åt socialförsäkringsnämnderna. Bl. a. kommer de administrativa uppgifterna att öka.

Både när det gäller lokalkontorens placering och när det gäller tillsättande av ledamöter i socialförsäkringsnämnderna är det viktigt att man tar de rätta regionalpolitiska hänsynen.

Reservation 3 gäller utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd. Från folkpartiets sida anser vi att starka skäl talar för att alla ledamöter, utom ordföranden, skall utses av landstinget – eller i förekommande fall av kommunfullmäktige.

Propositionen föreslår ju att ordföranden skall utses av regeringen och att sedan endast tre ledamöter skall utses av landstinget. De övriga tre ledamöterna skall enligt propositionen utses av riks-försäkringsverket efter förslag av arbetsmarknadens partsorganisationer.

I reservation 3, som är gemensam för folkpartiet, centerpartiet och vpk, säger vi reseranter att det är av stor vikt att socialförsäkringsnämnderna får en så bred och allsidig representation från det egna kassaområdet som möjligt. Vi anser att det sker bäst om landstinget – eller i vissa fall kommunfullmäktige – utser de sex ledamöter i nämnden som inte utses av regeringen. Orsaken är att vi menar att landstingen har bättre förutsättningar än ett centralt ämbetsverk att på ett riktigt sätt återspegla arbetsmarknadens

Prot. 1985/86:100
19 mars 1986

*Ökat förtroende-
mannainflytande i för-
säkringskassorna
m. m.*

strukturella särdrag inom varje nämnds geografiska område.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 3.

Reservation nr 4 står endast folkpartiet och centerpartiet bakom, och i denna avvisar vi förslaget i propositionen om att arbetsmarknadens parter skall ges särskild representation i nämnderna.

Vi menar att de landsting och kommuner som utser ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna själva är intresserade av en allsidig representation från olika samhällsgrupper. Vi anser att det är en tillräcklig garanti för en allsidig representation och vill inte ha några nya organ uppbyggda på korporativa grunder.

Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 4.

Herr talman! Detta innebär också att jag yrkar bifall till reservation nr 6, som gäller själva lagförslaget beträffande 18 kap. 20 §.

Anf. 135 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 12 handlar alltså om ändrade bestämmelser vad gäller förtroendemannainflytande i försäkringskassorna.

Den organisation som vi har i dag kom till i och med att lagen om allmän försäkring trädde i kraft den 1 januari 1963. De lokala och centrala sjukkassor som fanns tidigare omvandlades då till allmänna försäkringskassor med lokal- och centralkontor.

I varje försäkringskassa skulle finnas en eller flera pensionsdelegationer, knutna till centralkontoren, och försäkringsnämnder, i regel knutna till lokalkontoren. Pensionsdelegationerna beslutade i ärenden om förtidspension, handikappersättning, vårdbidrag, arbetsskadeersättning samt i vissa delpensionsärenden. Försäkringsnämnderna handlägger ärenden om inkomstprövade förmåner.

Dessutom finns kassastyrelsen, som i huvudsak behandlar administrativa ärenden, som gäller t. ex. budgetfrågor, organisatoriska frågor, samt frågor om personal och lokaler.

Sedan 1963 har kassornas verksamhetsområde expanderat mycket kraftigt. Kassorna har tillförts nya och delvis också mer komplicerade ärenden för handläggning, beroende på den tidigare och nuvarande samhällsekonomiska utvecklingen. Förtroendemännens medverkan kan därför behöva anpassas till de förändringar som har skett inom verksamhetsområdet.

I det betänkande som vi nu behandlar föreslås en förändring av denna organisation. Pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna föreslås ersättas av enhetliga förtroendemannanorgan, socialförsäkringsnämnder, som ansvarar för en viss del av en försäkringskassas geografiska område och beslutar i alla typer av ärenden som hör till nämndernas ansvarsområden.

Förändringen av förtroendemannainflytandet är avsett att ge de förtroendevalda både ökade kunskaper om och ett större inflytande över tillämpningen av reglerna när det gäller olika socialförsäkringsförmåner.

Socialförsäkringsnämnderna skall alltså besluta i ärenden där utgången har stor betydelse för den försäkrade från trygghets- och försörjningssynpunkt.

I centern ser vi det som positivt att de förtroendevalda får ett utökat och

mer reellt inflytande över viktiga delar av försäkringskassornas verksamhet, och vi ansluter oss därför till förslaget om socialförsäkringsnämnder.

Regeringen skall enligt förslaget besluta om antalet socialförsäkringsnämnder, och riksförsäkringsverket skall – efter samråd med försäkringskassornas styrelse – fastställa antalet nämnder för varje kassa.

De nya socialförsäkringsnämnderna bör kunna genomföras utan alltför stora ändringar i försäkringskassornas organisation. Det kan emellertid – som vi också framhållit i motion nr 269 – inte undvikas att ökade administrativa insatser måste ske vid de lokalkontor hos kassorna som skall fungera som kanslier åt socialförsäkringsnämnderna. Detta får då konsekvenser för övriga lokalkontor inom nämndernas geografiska områden. Därför har vi i centern betonat vikten av att lokalkontoren behålls väl decentraliserade i länet och att man vid omorganisationen tar regionalpolitiska hänsyn. Detta har vi anfört i reservation nr 2, som är gemensam för centern och folkpartiet. Jag yrkar bifall till denna.

När det sedan gäller val av ledamöter i socialförsäkringsnämnd ställer vi i centern upp på att ordföranden utses av regeringen. Övriga sex ledamöter anser vi däremot skall väljas av landstinget eller i förekommande fall av kommunfullmäktige. Det är en styrka för demokratin och för den kommunala självstyrelsen om valet sker på det sättet. Det är också viktigt att socialförsäkringsnämnderna har en så bred och så allsidig representation från det egna kassaområdet som möjligt. Detta tillgodoses bäst om landstinget väljer. Vidare har landstingen – eller kommunfullmäktige – bättre förutsättningar än ett centralt ämbetsverk att på ett riktigt sätt spegla arbetsmarknaden inom varje nämnds geografiska område.

Vi avvisar förslaget om att arbetsmarknadens parter skall ges särskild representation i nämnderna. Om landstinget utser ledamöterna i nämnden ger det – som centern ser det – tillräckliga garantier för en allsidig representation för olika samhällsgrupper.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna nr 3 och 4 liksom till reservation nr 6.

Läkarmedverkan har ingående diskuterats i utskottet. I de pensionsdelegationer vi har i dag ingår två läkare, utsedda av riksförsäkringsverket. Från centerns sida har vi ej krävt att läkare skall ingå som ledamöter i nämnden, men vi har sagt att det ändå är oerhört viktigt att socialförsäkringsnämnderna har tillgång till medicinsk sakkunskap i anslutning till sammanträdena.

Som jag sade, har frågan om läkarmedverkan ingående diskuterats i utskottet. Denna diskussion har lett fram till att vi i betänkandet har fått en skrivning som vi i centern ställer oss bakom. Här sägs bl. a. att "socialförsäkringsnämnderna kan känna ett behov av att ha medicinsk expertis tillgänglig i anslutning till nämndens sammanträden". Här talas också om "frihet för kassastyrelsen att utforma arbetsformerna så att bl. a. detta behov kan bli tillgodosett".

Utskottet har också i sin skrivning betonat vikten av en fullödig beredning av ärendena. En omsorgsfull och noggrann beredning och ett fullständigt beslutsunderlag som tillställs ledamöterna före sammanträdet bör kunna ge garanti för ett reellt förstärkt förtroendemannainflytande i beslutet.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer där centern finns med och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 136 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! Berättigat eller inte, så har försäkringskassorna utsatts för kritik av människor som i olika situationer varit föremål för bedömning hos kassorna. En del av kritiken har bestått i att människor känt sig kränkta och tillintetgjorda av myndighetsmakt. Det är vår förhoppning att det ökade förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna skall medverka till att ändra tidigare förhållanden. Vi stöder i huvudsak förslagen i propositionen om ökat förtroendemannainflytande.

På grund av den sena timmen, herr talman, avstår jag från att kommentera de delar av förslaget där vi är överens med majoriteten om skrivningen. Men på en punkt är vi inte överens med utskottsmajoriteten. Det gäller valet av ledamöter i socialförsäkringsnämnderna. Vi delar inte uppfattningen att tre av ledamöterna skall utses av riksförsäkringsverket efter förslag av arbetsmarknadens partsorganisationer. Vi anser att landstingen och i förekommande fall kommunfullmäktige skall utse samtliga ledamöter utöver ordföranden, som utses av regeringen. Tre av dessa ledamöter bör utses av landstingen efter förslag från arbetsmarknadens parter.

Skälet till denna inställning är inte enbart att vi på bästa sätt vill garantera den lokala kännedomen om rådande arbetsmarknadsförhållanden. Det viktigaste skälet till vårt ställningstagande är att vi verkar för ökad demokrati på alla områden i statsapparaten. Riksförsäkringsverket är en central myndighet som bl. a. administrerar socialförsäkringens regelsystem. Att ge ett centralt ämbetsverk möjlighet att påverka socialförsäkringsnämndernas sammansättning förtar en del av grundmeningen med propositionens förslag, nämligen att öka förtroendemannainflytandet.

Riksförsäkringsverket är som en central myndighet direkt företrädare för staten. Centrala myndigheter är aldrig utsedda av folket i allmänna val. Det är däremot landstingen, och att låta landstingen utse ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna är ett led i den representativa demokratin.

När det gäller vår inställning att landstingen skall utse ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna, så har vi en gemensam reservation med folkpartiet och centern, nr 3 i betänkandet, vilken jag härmed yrkar bifall till.

Däremot är vpk ensamt om reservation nr 7 med förslag om att tre av ledamöterna skall utses efter förslag från arbetsmarknadens organisationer, och jag yrkar även bifall till denna reservation, som för övrigt överensstämmer med en socialdemokratisk motion av Gustav Persson m. fl.

För att underlätta för eventuellt tveksamma ledamöter vill jag tala om att om reservation 3 skulle bifallas av riksdagen och vår reservation 7 avslås, kommer vpk i andra hand att rösta för reservation 6.

Anf. 137 LENA ÖHIRSVIK (s):

Herr talman! Som det har sagts från flera håll i dag har formerna för förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna varit i stort sett oförändrade sedan lagen om allmän försäkring trädde i kraft den 1 januari 1963. Men länge har man diskuterat hur man skulle kunna vidga förtroendemannedverkan även till andra typer av ärenden än dem som nu behandlas i pensionsdelegationer och försäkringsnämnder.

På initiativ av försäkringskassoförbundet tillkom i samarbete med riksför-

säkringsverket den s. k. RFV/FKF-utredningen. Ett förslag som kom 1980 har sedan överarbetats en gång innan materialet överlämnades till utredningen om förtroendevalda i försäkringskassorna, vars förslag nu ligger till grund för propositionen.

Propositionen föreslår inrättandet av enhetliga förtroendemannanorgan, kallade socialförsäkringsnämnder, som skall ersätta pensionsdelegationer och försäkringsnämnder samt få nya arbetsuppgifter i form av omprövning av vissa tjänstemannabeslut på sjukförsäkringsområdet.

I utskottet finns en stor majoritet kring grundprinciperna men det finns olika uppfattningar i vissa delfrågor. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget med ett ökat inflytande och en ökad insyn för förtroendevalda i försäkringskassornas verksamhet och då i form av socialförsäkringsnämnder. Ärendena som avgörs har ofta mycket stor betydelse för den enskildes ekonomi, och rättssäkerheten stärks genom en ökad medverkan av förtroendemän.

De nuvarande ekonomiska ramarna för verksamheten – beslutsfattandet – rymmer ca 150 socialförsäkringsnämnder, vilket är en fördubbling i förhållande till antalet pensionsdelegationer. Visserligen försvinner socialförsäkringsnämnderna i kommunerna, men de nämnderna – det har omvitnats från kammarens talarstol – har inte haft så stort reellt inflytande, dels på grund av att det flesta besluten har varit delegerade till ordförande eller tjänstemän, dels på grund av att inkomstprövningen är mycket hårt reglerad.

Socialförsäkringsnämnderna får ett samlat ansvar för beslut i alla typer av försäkringsärenden, och detta ger en bredare kompetens och även ett reellt inflytande i ärenden som har stor betydelse för den enskilde och som innehåller mycket av skälighetsbedömning. Nya ärendetyper, där tjänstemannabeslut tidigare har varit de slutliga, kommer alltså att prövas av nämnderna. Därför instämmer utskottet i bedömningen som görs i propositionen att förslaget om att inrätta socialförsäkringsnämnder innebär en utökning och en förstärkning av de förtroendevaldas inflytande i försäkringskassorna. Jag yrkar därför bifall till propositionen och avslag på reservation 1.

Regeringen skall besluta om antalet nämnder och riksförsäkringsverket om fördelningen över landet. Varje försäkringskassa lämnar själv förslag till hur det skall ordnas inom dess område. De ca 150 nämnderna – de kan bli fler med tanke på förslaget i budgetpropositionen om särskilda åtgärder i arbetsskadehandläggningen – ger enligt utredningens beräkningar en hygglig arbetssituation med 40–45 ärenden per sammanträde. Då utgår man från nuvarande ärendemängd och sammanträdesfrekvens.

Den organisationen ger stort utrymme för lokala variationer. Varje försäkringskassa bedömer alltså själv vilka geografiska områden som skall omfattas av en nämnd. Det är enligt utskottet viktigt att regionalpolitiska faktorer tillmäts betydelse vid fördelningen över landet. Den modell för fördelning som föreslås ger de möjligheter till regionalpolitiska hänsyn som efterlysts i flera motioner. Önskemålen i motionerna får anses tillgodosedda. Reservation 2 avstyrks därför.

När det gäller hur socialförsäkringsnämnderna skall utses innebär förslaget att ordföranden utses av regeringen. Tre ledamöter väljs av landstinget, i

Prot. 1985/86:100
19 mars 1986

Ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m.

Prot. 1985/86:100
19 mars 1986

*Ökat förtroende-
mannainflytande i försäkringskassorna
m. m.*

förekommande fall av kommunfullmäktige, och tre ledamöter utses av riksförsäkringsverket efter förslag av arbetsmarknadens parter.

Det är viktigt att nämnderna får en så bred och allsidig representation från det egna kassaområdet som möjligt. Det garanteras enligt utskottets uppfattning av landstingens ledamöter. Jämfört med dagens pensionsdelegationer utökas landstingens representation betydligt. Arbetsmarknadens representanter utses i dag av riksförsäkringsverket på förslag av parternas lokala och regionala organ. De mindre organisationerna, som nu skall beredas plats, blir enligt utskottets uppfattning bäst tillgodosedda om nuvarande ordning när det gäller att utse representanter för arbetsmarknadens parter består. Då kan man få en bättre helhetsbild av fördelningen och en större rättvisa.

Utskottet gör här en mindre justering av den föreslagna lagtexten, så att ingen missuppfattning skall råda om att man avser att även egenföretagarna skall kunna delta i socialförsäkringsnämndernas arbete. Med hänvisning till detta avstyrks reservationerna 3 och 4.

Nuvarande förhållande att läkare utses till ledamöter i pensionsdelegationerna föreslås inte överföras till det nya systemet. Läkarnas roll vid bedömningen av ärendena skall dock inte minska; läkaren har sin givna roll i beredningen av ärendena. Vid beslutstillfället bör ärendena vara färdigberedda och vid behov också "kommunicerade" med den enskilde.

Utskottet delar bedömningen att en generell skyldighet när det gäller förtroendeläkare eller annan läkare inte bör föreskrivas, utan varje kassa har full frihet att utforma sina arbetsformer, så att olika önskemål om läkarmedverkan kan tillgodoses. Det avgör man alltså bäst själv – man vet vilket behov man har av ytterligare kunskaper.

En fullödig beredning av ärendena bidrar till att minska behovet av kompletterande upplysningar från medicinsk expertis. Det gör likaså ett bra beslutsunderlag.

Vad gäller definitionen av socialförsäkringsnämndens ansvarsområde har utskottet ingen erinran. Förslaget står i god överensstämmelse med önskvärdheten av att förtroendemannainflytandet skall koncentreras till frågor av stor ekonomisk betydelse för den enskilde och med betydande inslag av skälighetsbedömning. Utskottet tillstyrker därför propositionen till alla delar.

Gullan Lindblad ställde några frågor till mig, bl. a. om tidpunkten för en sådan här ändring var lämplig. Det anser vi i utskottsmajoriteten att den är, och vi har en ganska stor majoritet bakom oss när vi säger detta. Frågan har utretts under en lång följd av år, och vi tycker verkligen att det är angeläget att vi nu har fått ett förslag och kan gå till beslut i frågan.

Påståendet att kostnaderna inte har analyserats tillräckligt tycker jag är felaktigt. Man har utrett och verkligen räknat fram och tillbaka. Jag har själv testat de beräkningar som utredningen har gjort på min egen försäkringskassa. Jag kan där visa att ramarna är ganska väl tilltagna, och att vi klarar en ny organisation inom den föreslagna ramen.

Gullan Lindblad vill att man skall ta till vara den lokala organisation som nu finns och utöka kompetensen där. Det var just det som RFV/FKF-utredningen föreslog. Men då hade man inte den begränsningen att man

skulle hålla sig inom nuvarande ekonomiska ramar. Jag vet inte om Gullan Lindblad verkligen noggrant har analyserat kostnaderna för det som hon själv föreslår här. Jag tror att det kan bli ganska avsevärda kostnader med tanke på sammanträdestäthet och ärendemängd. Det kan det också bli om två läkare skall delta i arbetet vid varje sammanträde, vilket också Gullan Lindblad föreslår. Det behövs nog ytterligare utredning om Gullan Lindblads förslag skall kunna verkställas.

Vi i utskottsmajoriteten anser att vi har hittat en modell som går att vidareutveckla i den riktning som Gullan Lindblad vill när ekonomin så medger. Jag tycker att vi skall pröva den här organisationen, som jag verkligen tror kommer att fungera.

Gullan Lindblad frågade också om det här var en början till en centralisering av lokalkontoren. Nej, det är precis tvärtom, vilket Gullan Lindblad hade insett om hon läst handlingarna ordentligt. En decentralisering pågår ju ute i kassorna alldeles oavsett det här förslaget. Det är inget som är avhängigt av varandra. Man kan decentralisera verksamheten till lokalkontoren utan att förändra själva beslutsfattandet. En sådan decentralisering är redan långt framskriden på vissa områden. Det är alltså icke fråga om början till en centralisering, utan precis tvärtom.

Frågan hur man skall tillförsäkra nämnden medicinsk sakkunskap tycker jag att Kersti Johansson och Margareta Andrén har besvarat mycket bra, varför jag kanske kan lämna den därhän.

Gullan Lindblad frågade slutligen varför det skall vara fler representanter från arbetsmarknadens parter i pensionsdelegationerna. Ja, det finns flera skäl för det. Till att börja med har vi talat om att vi vill ha ett ökat förtroendemannainflytande, och det är vad vi kommer att få. Vi får fler representanter från arbetsmarknadens parter och fler personer som utses av landstingen genom att man fördubblar antalet pensionsdelegationer. Det finns ytterligare ett skäl till att det skall vara fler representanter från arbetsmarknadens parter, nämligen att egenföretagarna och de mindre företagorganisationerna också skall få möjlighet att delta. Detsamma gäller de mindre, fackliga organisationerna.

Propositionen handlar ju om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna, och därför är det klart att vi föreslår att fler förtroendemän skall delta i verksamheten. Sammanfattningsvis anser utskottsmajoriteten att det är ett bra förslag som kommer vid rätt tidpunkt. Jag tillstyrker således utskottets förslag.

Anf. 138 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Inte blev jag så mycket klokare av detta, Lena Öhrsvik, även om det var många förklaringar. Trots talet om decentralisering tyder allting på att det här är ett led i en kommande centralisering. Fråga bara vad man anser ute på kassorna!

Vad gäller de ekonomiska faktorerna har jag redan genom de exempel som jag har angett visat att kostnadsanalyser över huvud taget inte finns. Ramarna är ju redan sprängda.

Jag måste fråga Lena Öhrsvik om hon inte är medveten om den ekonomiska situation försäkringskassorna befinner sig i. Vid min egen kassa

exempelvis råder i dag totalt anställningsstopp. Man har sagt nej till samtliga kapitalinvesteringar. Man har sagt nej till all arbetsledarutbildning. Men man skall nu alltså införa de nya nämnderna, som kommer att kräva en mycket gedigen utbildningsinsats vilken, som jag sade, kommer att kosta minst 3 milj. kr. för hela Sverige. Då gäller det två utbildningsdagar för nämndledamöterna. Hur skall ni få detta att gå ihop?

I fråga om läkarmedverkan är det hur genomskinligt som helst. Det är väl helt enkelt så att de fackliga organisationerna har pressat på och vill ha ledamöter i stället. Jag kan bara erinra om att Göteborgskassan har höjt mycket varnande ord när det gäller att man skulle ta bort läkarnas medverkan. Man varnar bl. a. för att alla försäkringsmedicinska ärenden kommer att behöva föregås av en omfattande förtroendeläkarbedömning. Så gott som varje ärende kommer alltså i fortsättningen att behöva gå till förtroendeläkare, medan man i dagsläget har kunnat klarat det på tjänstemannanivå därför att man haft läkare i pensionsdelegationen.

Göteborgskassan säger vidare att man skall skilja mellan de här två olika funktionerna och att delegationsläkarnas ledamotskap innebär engagemang och ansvar för en helhetsbedömning som erfarenhetsmässigt visat sig mycket värdefull för beslutsprocessen i pensionsdelegationerna. Detta alltså enligt en av de tunga remissinstanserna.

Det är sannerligen inte de försäkrade som har bett om den här omorganisationen, Lena Öhrsvik.

Anf. 139 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Lena Öhrsvik om hon inte upplever att man kommer i konflikt med målsättningen i det här förslaget, nämligen att öka förtroendemannainflytandet, när man låter en central myndighet utse nästan hälften av ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna. Om man skall öka förtroendemannainflytandet och den demokratiska påverkan på försäkringskassorna, vore det väl rimligare att man, rent valtekniskt då, låter ett folkvalt organ, nämligen landstinget, utse ledamöterna i socialförsäkringsnämnden.

Jag tycker alltså att det måste vara konfliktfyllt, om man talar för ett ökat förtroendemannainflytande men samtidigt vill ge en central myndighet makt att utse ledamöterna och då kanske också att påverka inriktningen av nämndernas arbete.

Anf. 140 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Vi anser, som jag sade, i centern att landstinget skall välja ledamöterna. Vi menar att det är en styrka för demokratin och en från länsdemokratisk värdering god återkoppling till väljarna.

På socialdemokratiskt håll har man visat sig i huvudsak vara till freds med en ordning där länens utveckling planeras av organ som utgör en förlängd arm till den centrala statsmakten. Att det går att införa en annan ordning visar inrättandet av länsstyrelsernas lekmannastyrelser. Det var en framgång för centerns linje, och vi menar att det är viktigt att också socialförsäkringsnämndernas ledamöter får väljas av landstingen.

Anf. 141 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Det kan låta sympatiskt och bra att landstingen, som är demokratiskt valda, skall utse representanterna för arbetsmarknadens parter. Man kan visst ha sympati för detta, men avgörande i alla fall för mig har varit att de stora fackliga organisationerna tillstyrkt att dessa personer utses centralt, så att man kan få en helhetsbild över landet och så att även de små organisationerna kan få vara med. När man nu vill bereda ännu fler mindre organisationer en plats har vi ansett att det önskemålet tillgodoses bäst genom att man har en central sammanställning. Men observera att den skall ske på förslag av de lokala och regionala organen hos arbetsmarknadens parter. Det är en ordning som vi har haft under en lång följd av år, och såvitt jag har fått mig bekant har det inte funnits några erinringar mot den, utan den har fungerat ganska bra. Som sagt kan reservanternas förslag låta sympatiskt, men avgörande har varit risken för att de mindre organisationerna blir utan representation vid ett sådant förfarande.

När det gäller Gullan Lindblad och hennes bekymmer för försäkringskassornas ekonomi kan jag dela hennes oro, men det är en fråga som vi skall återkomma till när vi diskuterar budgetpropositionen, som handlar om administrationen av försäkringskassorna. Som jag sade pågår en decentralisering alldeles oavsett detta förslag om en annan nämndorganisation, och jag är säker på att kassorna har planerat för en sådan decentralisering och i sina anslagsframställningar har tagit med de konsekvenser som den kan innebära. Jag är medveten om den ekonomiska situationen – jag är själv engagerad i försäkringskassan, som Gullan Lindblad vet – och vi återkommer till den diskussionen.

Utbildningsinsatsen skulle kosta väldigt mycket pengar, säger Gullan Lindblad. Ja, det gör den, och det är viktigt att vi har en god utbildning. Det finns redan en utbildningsinsats inplanerad för nya ledamöter i pensionsdelegationen, eftersom det är en ny mandatperiod. Jag är övertygad om att riksförsäkringsverket och försäkringskassorna kan klara detta. Man är mycket bra på att ordna en vettig utbildning, och sådan finns alltså inplanerad i den normala verksamheten i försäkringskassorna.

Anf. 142 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är lätt att krypa bakom att vi skall återkomma till det ekonomiska resonemanget, men jag tycker att det är mycket viktigt att ha det i åtanke nu. Mot den bakgrund som jag bl. a. skisserar – man har totalt anställningsstopp och har inte ens råd med utbildning för den personal som man redan har anställd – är det ganska förvånande att man nu skall få så dryga åtaganden i vad avser de nya utbildningsinsatserna.

Jag kan också nämna att min kassa egentligen behöver 25 nya årsarbetare men alltså icke får en enda tjänst. Hur den ekvationen skall gå ihop begriper inte jag. Jag tycker det hade varit riktigt att behålla den organisation vi har och ge de lokala försäkringsnämnderna ett ökat inflytande, för då hade vi verkligen fått vad vi menar med ett decentraliserat beslutsfattande.

Jag har fortfarande inte fått någon rimlig förklaring till hur det här arbetet med läkarna under sittande nämnd skall gå till. Skall det vara en panel som man skall konsultera, blir det i så fall som jag sade att man måste bordlägga

det ärendet. Det står också i propositionen att man skall tänka på förvaltningslagen. Detta kommer att ytterligare förlänga handläggningstiderna, som redan i dag är alldeles för långa.

Nej, att ta bort läkarna från pensiondelegationerna och socialförsäkringsnämnderna är lika tokigt som om man skulle ta bort en domare från en tingsrätt. Så viktiga är de personerna. Men ni socialdemokrater anser att det är viktigare att ha fackliga representanter som bedömer om jag skall ha min sjukpension. Det har vi fått alldeles klart belägg för av Lena Öhrsviks inlägg.

Anf. 143 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Lena Öhrsvik anförde två skäl till att landstingen inte är lämpliga att utse socialförsäkringsnämndsledamöterna. Det första skälet var att tunga remissinstanser ansåg landstingen olämpliga. Men det finns också tunga remissinstanser som anser att landstingen skall välja socialförsäkringsnämndsledamöter. Det är Försäkringskassaförbundet, försäkringsöverdomstolen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Det andra skälet var att Lena Öhrsvik var orolig för att det skulle finnas en risk att mindre organisationer med landstingen som valförrättare på detta sätt skulle bli utan representation.

Detta kan emellertid tillgodoses av landstinget i och med att riksdagen föreskriver på vilket sätt landstingen skall utse dessa representanter, dvs. på samma sätt som riks-försäkringsverket skulle göra – efter förslag av arbetsmarknadens organisationer.

Anf. 144 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna diskutera länge om läkarmedverkan i socialförsäkringsnämnder, läkarmedverkan i förberedelsearbetet och den konflikt med förvaltningslagen som kan uppkomma vid ett sammanträde med läkarmedverkan, där läkarna inte är ledamöter, osv. Men egentligen är denna diskussion ganska ointressant, eftersom det inte föreligger någon reservation på denna punkt, utan övriga partier i utskottet har kunnat enas om att varje försäkringskassa själv avgör i vilken form man vill ha medverkan av läkare vid sammanträdet. Det är ju detta som är den springande punkten. Det kan ju ske på många olika sätt. Jag tror säkert att kassorna själva kan avgöra vilket behov man har. Man kan kanske vid ett speciellt tillfälle behöva ett slags allmän inblick i den medicinska sakkunskapen när det gäller just dessa ärenden, eller man har kanske behov av detta vid andra speciella ärenden. Vi tycker att varje kassa själv skall bestämma i vilken form man vill ha denna medverkan.

När det gäller frågan om huruvida landstingen eller riks-försäkringsverket skall utse arbetsmarknadens representanter hänvisar Margó Ingvardsson till tunga remissinstanser – Kommunförbundet, Försäkringskassaförbundet, osv. Jag har emellertid lyssnat till de fackliga organisationerna, eftersom det i mycket är dem det handlar om. I fråga om detta har de stora fackliga organisationerna tyckt att det var bättre att få denna helhetsbild, så att man över landet kan få en rimlig och rättvis fördelning mellan de olika organisationerna. Inom ett mindre område – ett landsting – är det lätt hänt att någon organisation blir utan representation och kanske inte kan bli

kompenaserad någon annanstans. Därför har vi stannat vid uppfattningen att de mindre organisationerna blir bäst tillgodosedda, om man har ett centralt avgörande. Som jag sade tidigare har detta fungerat under en lång tid. När man nu skall ha med ännu fler organisationer tycker vi att det är ännu mer angeläget att man får den här centrala helhetsbilden.

Talmannen anmälde att Gullan Lindblad och Margó Ingvardsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 145 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiets talan har i denna debatt mycket skickligt förts av Gullan Lindblad. Jag vill instämma i vad hon har sagt.

Jag tänker inte riva i gång debatten igen, men jag vill ändå kortfattat försöka uttrycka den oro och förtrytelse jag har mött i försäkringskasseevärlden inför den stora förändring av förtroendemannaorganisationen som här diskuteras.

I min egen kassa, Örebro läns allmänna försäkringskassa, lade man – trots den mycket korta remisstiden – ner ett stort arbete på att låta såväl förtroendevalda som anställda få avge synpunkter på utredningen innan remissvaret skrevs.

Vårt samlade remissvar visade på mycket stora betänkligheter beträffande införande av socialförsäkringsnämnder. Efter det att propositionen har lagts fram har man varit mycket besviken över att synpunkterna inte har beaktats. Regeringen har lagt fram förslaget utan att bry sig om vad anställda och förtroendevalda över partigränserna anser. Jag skall inte upprepa all den kritik som har framförts i min försäkringskassa – den sammanfaller till största delen med vad Gullan Lindblad här har sagt. Grunden för kritiken är dock att regeringen föreslår en organisation av förtroendemannainflytandet som faktiskt försvårar i stället för att underlätta för förtroendevalda att utöva sitt inflytande. Regeringen har inte heller analyserat den debatt som har förts eller kritiken mot att föredragande i pensionsdelegationerna på grund av sin kunskap och erfarenhet bestämt utgången av ärendena.

Ett förtroendemannainflytande måste organiseras på ett sådant sätt att de förtroendevalda ges reella möjligheter att utöva inflytandet. En förtroendevald måste ha en rimlig chans att tillägna sig kunskaper och erfarenheter. Förutsättningar för detta är t. ex. att ärendeslagen inte är för många och att ärendena inom ärendeslagen inte är för få. En viktig förutsättning är också att läkarledamöter finns i nämnderna.

Örebrokassan har betonat att man med läkarrepresentation kan få en allsidigare diskussion och bedömning och att nuvarande läkarrepresentant dessutom fungerat på ett mycket värdefullt sätt gentemot sjukvården och bidragit till en positivare inställning bland läkarkåren till försäkringskassan.

Den föreslagna förändringen av förtroendemannaorganisationen är genomgripande. Den kommer att i hög grad påverka situationen för både förtroendevalda och anställda och därmed även för allmänheten. Mot den bakgrunden måste man kunna ställa kravet att förändringen skall vara väl genomtänkt och förankrad hos personal och förtroendevalda. Så är tyvärr inte fallet.

Man måste också kunna ställa kravet att kostnaderna skall vara tillräckligt väl belysta. Det skapar oro ute i kassorna när de ställs inför en förändring av denna art, som kommer att medföra stora kostnader för organisatoriska åtgärder och utbildning. Samtidigt åläggs ju kassorna besparingskrav, som kan vara svåra att klara.

Herr talman! Jag har fått otaliga bevis, både från Örebrokassan och från andra kassor, på att den föreslagna förändringen av förtroendemannaaorganisationen inte är förankrad ute i försäkringskassorna. Det är beklagligt att utskottsmajoriteten vill genomföra den utan att lyssna på och ta hänsyn till vad de som arbetar i verksamheten har för erfarenheter och synpunkter. Det är inte att förvånas över att man ute i landet känner besvikelse och oro.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till de moderata reservationerna.

Anf. 146 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill till slut säga några ord om socialförsäkringsnämnderna. I våra pensionsdelegationer upplevs arbetet som betydelsefullt. I försäkringsnämnderna däremot, det har vi redan hört, tycker man att arbetet är mindre intressant, och många beslut fattas där av enbart ordföranden.

Som jag sade tidigare har det sedan omorganisationen 1963 hänt en hel del på försäkringskassornas verksamhetsområde. Jag menar inte att man skall ändra och omorganisera för ändrandets egen skull, men det kan nu vara dags för en omorganisation.

Moderaterna säger här att försäkringskassorna under senare år har fått kritik för sin handläggning av olika socialförsäkringsfrågor. Utskottsmajoriteten menar att det är viktigt att vi får enhetliga nämnder, där ledamöterna ges ett större inflytande över hela socialförsäkringsområdet.

Jag tror inte att det är möjligt att få det hela att fungera bättre genom att bygga ut försäkringsnämnderna. Det skulle kunna ske om vi hade kommuner som var ungefär lika stora och hade samma befolkningstal. Jag kan i detta sammanhang titta på förhållandena i mitt eget län, Gullan Lindblad har ju här hänvisat till sitt län, Värmlands län. I mitt län finns en tredjedel av länets befolkning i en kommun, och den minsta kommunen i länet har ungefär 7 000 invånare. Antalet ärenden och ärendeslag måste då, som jag ser det, variera mycket.

Jag tycker att det är viktigt att varje nämnd ges möjlighet att besluta i alla typer av förtroendemannärenden inom sitt område. Det är då som man kan få kunskaper och erfarenhet och också ett större inflytande.

Anf. 147 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! När man tar bort ett stort antal nämnder och inte mindre än 60 % av antalet förtroendevalda i ett län, då har centern decentraliserat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (införande av socialförsäkringsnämnder)

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 71 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (regional fördelning av socialförsäkringsnämnder)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 75 för reservation 2 av Margareta Andrén m. fl. 44 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd)

Utskottets hemställan bifölls med 137 röster mot 89 för reservation 3 av Margareta Andrén m. fl. 67 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (förslag om ledamöter från organisationer på arbetsmarknaden)

Utskottets hemställan bifölls med 142 röster mot 75 för reservation 4 av Margareta Andrén m. fl. 75 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Kammarern atskildes kl. 23.29.

In fidein

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren